

Handelspolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om internationell handel och EU:s inre marknad. Motionsyrkandena rör bl.a. frågor om främjande av internationell handel, handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna, tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal, tjänstehandel samt främjande av EU:s inre marknad. Utskottet hänvisar bl.a. till den förda politiken och pågående insatser.

I betänkandet finns 13 reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Cirka 40 yrkanden i motioner från den allmänna motionstiden 2015.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottets överväganden	8
Internationell handel	8
Främjande av internationell handel	8
Motionerna	8
Vissa kompletterande uppgifter	11
Utskottet ställningstagande	18
Handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna	20
Motionerna	20
Vissa kompletterande uppgifter	20
Utskottets ställningstagande	21
Tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal	22
Motionerna	22
Vissa kompletterande uppgifter	23
Utskottets ställningstagande	25
Insyn och konsekvensanalyser	26
Motionerna	26
Vissa kompletterande uppgifter	27
Utskottets ställningstagande	28
Tjänstehandel	29
Motionerna	29
Vissa kompletterande uppgifter	30
Utskottets ställningstagande	34
Miljöteknik och TRIPS-avtalet	35
Motionen	35
Vissa kompletterande uppgifter	36
Utskottets ställningstagande	37
Handel med sälprodukter	38
Motionen	38
Vissa kompletterande uppgifter	38
Utskottets ställningstagande	39
EU:s inre marknad	40
Främjande av EU:s inre marknad	40
Motionerna	40
Vissa kompletterande uppgifter	41
Utskottets ställningstagande	42
Exportförbudet för snus	43
Motionerna	43
Vissa kompletterande uppgifter	44
Utskottets ställningstagande	44
Metall- och skrothandel	45
Motionerna	45
Vissa kompletterande uppgifter	45
Utskottets ställningstagande	46
Övrigt om handel på den inre marknaden	47
Motionerna	47

Vissa kompletterande uppgifter	48
Utskottets ställningstagande.....	49
Reservationer	51
1. Främjande av internationell handel, punkt 1 (M, C, L, KD).....	51
2. Främjande av internationell handel, punkt 1 (SD).....	53
3. Handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna, punkt 2 (M, C, L, KD).....	55
4. Handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna, punkt 2 (V)	56
5. Tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal, punkt 3 (SD).....	57
6. Tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal, punkt 3 (V).....	59
7. Insyn och konsekvensanalyser, punkt 4 (V)	61
8. Tjänstehandel, punkt 5 (V)	63
9. Miljöteknik och TRIPS-avtalet, punkt 6 (V)	65
10. Handel med sälprodukter, punkt 7 (M, SD).....	66
11. Främjande av EU:s inre marknad, punkt 8 (M, C, L, KD)	67
12. Exportförbudet för snus, punkt 9 (SD)	68
13. Metall- och skrothandel, punkt 10 (SD)	69
Särskilda yttranden	71
Främjande av internationell handel, punkt 1 (V).....	71
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	72
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	72

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Internationell handel

1. Främjande av internationell handel

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:268 av Caroline Szyber (KD),

2015/16:1189 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 8,

2015/16:2449 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 1 och 4,

2015/16:2451 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 2,

2015/16:2601 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 10,

2015/16:2603 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 2,

2015/16:2849 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkandena 4, 5 och 7–9 samt

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 29.

Reservation 1 (M, C, L, KD)

Reservation 2 (SD)

2. Handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 och

2015/16:1189 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 9.

Reservation 3 (M, C, L, KD)

Reservation 4 (V)

3. Tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7 samt

2015/16:2849 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 6.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (V)

4. Insyn och konsekvensanalyser

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och

2015/16:1707 av Carl Schlyter (MP).

Reservation 7 (V)

5. Tjänstehandel

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5 och

2015/16:374 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 5.

Reservation 8 (V)

6. Miljöteknik och TRIPS-avtalet

Riksdagen avslår motion

2015/16:187 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 12.

Reservation 9 (V)

7. Handel med sälprodukter

Riksdagen avslår motion

2015/16:2600 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 11.

Reservation 10 (M, SD)

EU:s inre marknad

8. Främjande av EU:s inre marknad

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2261 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1,

2015/16:2368 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 8 och

2015/16:2449 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 11 (M, C, L, KD)

9. Exportförbudet för snus

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:533 av Erik Andersson (M),

2015/16:953 av Jesper Skalberg Karlsson och Erik Bengtzboe (båda M) och

2015/16:2853 av Johan Nissinen m.fl. (SD).

Reservation 12 (SD)

10. Metall- och skrothandel

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:771 av Krister Hammarbergh (M) yrkandena 1–3,

2015/16:917 av Rickard Nordin (C) och

2015/16:2852 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 13 (SD)

11. Övrigt om handel på den inre marknaden

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:772 av Krister Hammarbergh (M),

2015/16:899 av Penilla Gunther (KD),

2015/16:1317 av Jimmy Ståhl (SD),

2015/16:1963 av Fredrik Christensson och Daniel Bäckström (båda C) och

2015/16:2752 av Hanna Wigh (SD) yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 28 januari 2016

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Lars Hjalmered (M), Hans Rothenberg (M), Ingemar Nilsson (S), Josef Fransson (SD), Ulf Berg (M), Per-Arne Håkansson (S), Helena Lindahl (C), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Birger Lahti (V), Penilla Gunther (KD), Anna-Caren Säterberg (S), Hanna Westerén (S), Maria Weimer (L), Elisabet Knutsson (MP) och Anders Lönnberg (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 42 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2015 om olika handelspolitiska frågor inom ramen för internationell handelspolitik och EU:s inre marknad. Motioner från den allmänna motionstiden om handels- och investeringsfrämjande kommer att behandlas av utskottet tillsammans med regeringens skrivelse om Exportstrategin under våren 2016.

Utskottet behandlar parallellt med detta ärende kommissionens meddelande om en ny handels- och investeringsstrategi – Handel för alla, mot en mer ansvarsfull handels- och investeringspolitik (KOM(2015) 497) – i utlåtandet 2015/16:NU8 Granskning av meddelande om handel för alla.

Utskottet har fått information från statssekreterare Oscar Stenström i ärendet. Två ledamöter, Lars Hjälmered (M) och Anna Wallén (S), har ingått i regeringens delegation till WTO:s tionde ministerkonferens i Nairobi den 15–18 december 2015.

Utskottets överväganden

Internationell handel

Främjande av internationell handel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om främjande av internationell handel. Utskottet konstaterar bl.a. att de aktuella förslagen till tillkännagivanden i stort ligger i linje med regeringens inriktning för den internationella handelspolitiken.

Jämför reservationerna 1 (M, C, L, KD) och 2 (SD) samt särskilt yttrande (V).

Motionerna

I allianspartiernas kommittémotion 2015/16:1189 av Lars Hjärmered m.fl. (M, C, FP, KD) framhålls frihandelns betydelse. Enligt motionärerna skapar handel och öppenhet jobb och välbefinnande inte bara i vårt land utan också i andra länder. Sverige bör därför fortsätta stå upp för frihandel och rörlighet över gränserna. Fler handelshinder bör rivas samtidigt som konsumentskyddet och miljön värnas (yrkande 8). Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Även i kommittémotion 2015/16:2449 av Lars Hjärmered m.fl. (M) betonas vikten av frihandel. Handel framhålls som ett redskap för utveckling, inte minst för mindre utvecklade länders ekonomier. Genom handel växer ekonomierna och utvecklingsländernas medborgare får därigenom större möjlighet att påverka sin framtid, sägs det i motionen. Eftersom export är beroende av import och eftersom handel bidrar till att utveckla kompetens över gränserna måste enligt motionärerna en ökad frihandel i världen vara prioriterad. Motionärerna konstaterar emellertid att sedan 2008 ökar protektionismen i världen. Protektionismen sägs vara ett av de största hoten mot en väl fungerande världshandel och mot svensk export. Kampen mot protektionism och för ökad frihandel är och måste därför enligt motionärerna vara Sveriges viktigaste uppdrag i handelspolitiken. Riksdagen bör därför påtala för regeringen att Sverige ska vara en aktiv röst i världen och WTO för att driva på fler och mer omfattande globala frihandelsavtal (yrkande 1) samt vara en tydlig röst för global frihandel och verka för att motverka protektionism (yrkande 4.)

Att kunna konkurrera och växa internationellt är avgörande för ett litet och exportberoende land som Sverige, sägs det i kommittémotion 2015/16:2451 av Lars Hjärmered m.fl. (M). Sverige ska därför enligt motionärerna vara

pådrivande för mer handel och frihandel. Vidare är det angeläget att ett så brett och djupt handelsavtal som möjligt mellan EU och Förenta staterna snarast kommer på plats och att det görs mer saker för att underlätta för och hjälpa fler företag att ta del av de möjligheter som handel innebär. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

I kommittémotion 2015/16:2601 av Ulf Berg m.fl. (M) sägs att ökad frihandel inom energi och energiteknik är en förutsättning för att bli av med de europeiska ländernas beroende av rysk gas och olja. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att verka för att det gröna frihandelsavtalet (Environmental Goods Agreement, EGA) som förhandlas mellan ett stort antal WTO-medlemmar inrättas (yrkande 10). Motionärerna framhåller att listan av produkter som ska vara tullfria måste bli lång.

I kommittémotion 2015/16:2603 av Ulf Berg m.fl. (M) konstateras att Sverige exporterar mycket spannmål till tredjeländ. Vidare framhåller motionärerna att den förra regeringen arbetade hårt för att Sverige ska kunna exportera mer mat till Kina genom handelsavtal. Motionärerna anser att det är av yttersta vikt att den nya regeringen fortsätter i samma anda och förordar därför ett riksdagsuttalande om att regeringen ska verka för fler handelsavtal med tredjeländ (yrkande 2).

I kommittémotion 2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) framhålls vikten av frihandel som en bidragande faktor till ökat välbefinnande. Fler frihandelsavtal sägs bidra till en ökad förmåga att sätta standarder för den globala ekonomin när det gäller handel, respekt för internationell rätt och avtal, liksom för hälsa och miljö. Välbefinnandets leder i sin tur till en gemensam styrka att värna fred och säkerhet, liksom demokrati och mänskliga fri- och rättigheter, vilket är avgörande för den globala utvecklingen.

Motionärerna identifierar fler områden där de menar att det behövs läggas mer kraft på att ta bort handelshinder, t.ex. tjänstehandeln, handeln inom den digitala ekonomin och handeln med gröna varor och tjänster. Motionärerna lyfter också fram betydelsen av att med stor kraft fördjupa det nordiska samarbetet genom att montera ned gränshinder.

När det gäller handeln med gröna varor och tjänster understryks vikten av att skapa energisäkerhet i en allt oroligare omvärld. I de frihandelsavtal som EU förhandlar fram bör det därför finnas ett särskilt energikapitel. Tullarna på gröna varor, grön energi och grön teknik måste enligt motionärerna slopas helt. Ökad frihandel inom energi och energiteknik sägs vara en förutsättning för att bli av med de europeiska ländernas beroende av rysk gas och olja. Den lista med tullfria gröna produkter som ingår i Environmental Goods Agreement måste enligt motionärerna bli lång. Dessutom anser motionärerna att det behövs en bättre samstämmighet i EU:s handelspolitik. De höga antidumpingstullar som EU ofta lägger på förnybar teknik och energiteknik är kontraproduktiva.

Sverige ska enligt motionärerna vara den främsta rösten för frihandel och öppenhet, inom EU och i världen. EU:s frihandelsavtal ska vara så ambitiösa

som möjligt och det är viktigt att slå vakt om och bidra till ett robust internationellt handelssystem som tryggar att ingångna avtal och överenskommelser efterlevs. Världshandelsorganisationens regelverk är satt under hård prövning och motionärerna anser att Sverige ska driva på för ett nytt globalt frihandelsavtal inom ramen för organisationen. Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen.

I Sverigedemokraternas kommittémotion 2015/16:2849 av Johan Nissinen m.fl. presenteras flera förslag som sägs bidra till en handelspolitik som skapar tillväxt. Motionärerna framhåller att partiet har en positiv syn på en fri och öppen handel med varor och tjänster. Den globala handeln anses vara en stor bidragande faktor till både ökat välstånd och minskad fattigdom. Motionärerna understryker betydelsen av goda handelsrelationer och konkurrensneutrala globala handelsavtal. Dessa sägs bidra till en väl avstämmd handelspolitik och sunda konkurrensförhållanden. Motionärerna förordar därför att Sverige bör verka för icke snedvridande konkurrensregler både nationellt och globalt (yrkande 4). Stora exporttunga och ekonomiskt betydelsefulla nationer ska inte få agera protektionistiskt genom att ge marknadsstöd och snedvridande subventioner till sin egen industri. En sådan subvention som motionärerna vänder sig emot är de exportsubventioner som finns inom EU. Motionärerna konstaterar att dessa exportsubventioner är direkt skadliga för utvecklingsländerna och förordar ett riksdagsuttalande om att Sverige ska verka för att EU ska avskaffa dessa (yrkande 8).

Vidare framhåller motionärerna att Sverige bör verka såväl inom EU som i internationella forum, som WTO, för en öppen och fri handel och för att motverka protektionism (yrkande 5). Få saker sägs skada svensk industri mer än om Sverige och Sveriges handelspartner skulle börja begränsa eller på andra sätt förhindra eller fördyra internationell handel.

När det gäller handelsavtal anser motionärerna att det bör beaktas om ett avtal gynnar övriga starka handelsnationers sektorer mer än vad det kan gynna svenska sektorer intressen. Motionärerna förordar därför ett riksdagsuttalande om att handelsavtal i första hand ska prioritera en real tillväxt i den svenska industrin (yrkande 9). Vidare anser motionärerna att andra intressen än rent ekonomiska bör kunna beaktas inom handelspolitiken som t.ex. djuretik, hållbart företagande (s.k. CSR) och miljöaspekter där prioriteringen ligger i ett minskat koldioxidläckage (yrkande 7). Även detta bör riksdagen enligt motionärerna tillkänna för regeringen.

I motion 2015/16:268 av Caroline Szyber (KD) förordas ett riksdagsuttalande om att Sverige ska verka för att EU ska ingå ett bilateralt investeringsavtal med Taiwan. Detta genom att Sverige uppmanar EU att börja samtala med Taiwan om ett sådant avtal, gällande investeringar, offentlig upphandling och marknadstillträde för handel med tjänster, vilket i sin tur kan leda till ett heltäckande ekonomiskt avtal. Motionären konstaterar att EU är en viktig handelspartner för Taiwan och framhåller att båda parter skulle dra nytta av ett ännu djupare industriellt samarbete och fler investeringar.

Vissa kompletterande uppgifter

Målet för handelspolitiken

I budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1) fastslogs det nu gällande målet för utrikeshandel och handels- och investeringsfrämjande inom utgiftsområde 24 Näringsliv. Målet är högsta möjliga grad av frihandel, en effektiv inre marknad och en öppen handelspolitik i EU, ett förstärkt multilateralt handelssystem inom WTO, ett ökande handelsutbyte mellan Sverige och världen samt ökade utländska investeringar i Sverige.

Inriktningen för EU:s inre marknad och internationell handel

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, utg.omr. 24) presenterar regeringen inriktningen för sin politik för EU:s inre marknad och den internationella handelspolitiken. Här framgår bl.a. att regeringens politik på området syftar till att skapa tillväxt och sysselsättning i Sverige. Detta sker genom att göra EU:s inre marknad mer effektiv, vilket i sin tur förbättrar medlemsländernas konkurrenskraft, och genom att verka för öppenhet i EU:s handel med omvärlden. Vidare anför regeringen att den främjar en fri och rättvis världshandel och proklamerar att den kommer att arbeta för progressiva internationella handelsavtal. Regeringen kommer att verka för att handels hinder ska rivas samtidigt som den står upp för miljön, löntagarnas intressen och människors hälsa och att handelsavtal respekterar demokratiskt fattade beslut.

Regeringen anför vidare att handelspolitiken och handels- och investeringsfrämjandet ska bidra till goda förutsättningar för svenska företag och konsumenter att ta till vara den potential som globaliseringen medför i syfte att stärka svensk ekonomi och handel och därmed Sveriges välstånd. Regeringen framhåller att handel och investeringar är ett instrument för att uppnå målet om EU:s lägsta arbetslöshet 2020. De kan även stimulera tillväxt som bidrar till att fattiga människor och länder lyfts ur ekonomiskt utanförskap.

Regeringen betonar att den inre marknadens funktion är av stor betydelse för utvecklingen av svensk handel och konstaterar att det finns ett antal kvarvarande hinder som medför att den inre marknadens potential inte utnyttjas fullt ut. Regeringen kommer därför att prioritera ett aktivt arbete för att hinder undanröjs, att nya hinder inte uppstår och att den inre marknadens funktion förbättras ytterligare. Särskilt fokus kommer också att ligga på standardiserings betydelse för den svenska exporten. Regeringens bedömning av vad som behöver göras ligger i linje med de prioriteringar som EU:s konkurrenskraftsråd lyft fram, vilket är tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande, utökad användning av standarder, bättre styrning och efterlevnad av regelverket för den inre marknaden, effektivisering av anmälningsprocedurer och andra verktyg för den inre marknaden och undanröjande av hinder som hör samman med den allt närmare integrationen av varor och tjänster.

Regeringen kommer vidare att verka för att svenska prioriteringar och intressen tillvaratas i det fortsatta arbetet med strategin för en digital inre marknad, och anser att digitaliseringens möjligheter för att stödja en grön resurseffektiv ekonomi särskilt bör uppmärksammas.

Regeringen anför att huvudmålet för svensk handelspolitik är att bidra till goda förutsättningar för svenska företag och konsumenter att tillgodogöra sig de möjligheter som globaliseringen medför. Regeringen konstaterar att svenska företag i dag i allt högre utsträckning är en del av en globaliserad ekonomi och globala värdekedjor och framhåller att en av grundstenarna för tillväxt och sysselsättning i Sverige är en öppen och rättvis frihandelsvänlig handelspolitik. Ett väl fungerande globalt regelverk inom ramen för WTO är högt prioriterat. Regeringen framhåller också förhandlingarna inom ramen för Informationsteknikavtalet om tullfrihet på ICT-varor (ITA), de plurilaterala förhandlingarna om tjänster (TISA), en utvidgning av WTO:s avtal om offentlig upphandling till att omfatta fler länder och handelsliberaliseringar av miljövaror (EGA) som viktiga. Vidare lyfter regeringen fram EU:s förhandlingar med Förenta staterna (TTIP), Japan, Indien och Mercosur som särskilt betydelsefulla och prioriterade. Regeringen vill också se att det ekonomiska partnerskapet med såväl Östeuropa som Medelhavsregionen fördjupas, liksom att en dialog med länderna i Västafrika, Östafrika och Södra Afrika upprätthålls för att stödja ländernas genomförande med de ekonomiska partnerskapsavtalet (EPA). På livsmedels- och jordbruksområdet kommer regeringen att verka för en kraftsamling kring arbetet med att få till stånd nya land- och anläggningsgodkännanden eftersom dessa enligt regeringen är centrala för att exporten av livsmedel och jordbruksprodukter i högre grad ska nå länder utanför EU.

Regeringen anser vidare att EU ska minska sitt användande av handelspolitiska skyddsinstrument och avser att fortsätta att arbeta aktivt för detta. EU:s marknadstillträdesstrategi ska enligt regeringen utvecklas och tillämpas så att den blir ett effektivt hjälpmedel för svenska företag att tackla handelshinder i tredjeland. Regeringen anför därför att den kommer att motsätta sig kommissionens förslag om att begränsa tillträdet till EU:s marknad.

Slutligen lyfter regeringen fram handelspolitikens betydelse för att möta olika mål på andra verksamhets- och utgiftsområden, såsom miljö, klimat, hållbart företagande, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och korruption, och för att förhindra konfliktfinansiering från handel med s.k. konfliktmineraler.

Kommissionens handelsstrategi – Handel för alla

Den 14 oktober 2015 presenterade kommissionen sitt meddelande om en ny handels- och investeringsstrategi: Handel för alla, mot en mer ansvarsfull handels- och investeringspolitik (KOM(2015) 497). Meddelandet innehåller inte några konkreta lagstiftningsförslag men kommissionen presenterar ett hundratal åtgärder och initiativ som den har för avsikt att lägga fram. Kommissionen aviserar bl.a. 9 nya förslag eller initiativ för en handels- och

investeringspolitik med mer insyn och 36 förslag till initiativ och åtgärder för att främja en handels- och investeringspolitik som baseras på värden. Dessa är två av de fyra övergripande områdena i strategin. De andra två områdena är en effektiv politik som tar itu med den nya ekonomiska verkligheten och håller vad den lovar samt ett framåtblickande förhandlingsprogram för att forma globaliseringen.

Med anledning av vad som sägs i motion 2015/16:2971 (M) om energisäkerhet kan nämnas att kommissionen inom ramen för det mer omfattande arbetet med att inrätta en europeisk energiunion och i linje med råvaruinitiativet kommer att föreslå ett kapitel om energi och råvaror i varje handelsavtal. Detta för att säkerställa tillgång till energi och råvaror, vilket är avgörande för EU:s konkurrenskraft. Handelsavtal kan enligt kommissionen förbättra tillgången på energi genom att fastställa regler om icke-diskriminering och transitering, ta itu med lokala krav på innehåll, uppmuntra energieffektivitet och handel med förnybara energikällor och se till att statligt ägda företag konkurrerar med andra företag på lika villkor enligt marknadsprinciper. Sådana bestämmelser måste helt och hållet respektera varje lands suveränitet när det gäller egna naturresurser och får inte hindra åtgärder för att skydda miljön, inklusive kampen mot klimatförändringen.

Slutligen kan det mot bakgrund av vad som anförs i motion 2015/16:268 (KD) om Taiwan nämnas att kommissionen aviserar att den kommer att slutföra de pågående förhandlingarna om ett investeringsavtal med Kina och undersöka möjligheten att inleda investeringsförhandlingar med Hongkong och Taiwan.

För en närmare beskrivning av strategin och de aviserade förslagen hänvisas till utskottets granskningsutlåtande av kommissionens meddelande om strategin (utl. 2015/16:NU8).

Världshandelsorganisationen (WTO)

Allmänt om WTO

Världshandelsorganisationen (WTO) är en internationell organisation med uppgift att administrera och övervaka olika internationella avtal om världshandeln och handelspolitiken. WTO bildades 1995 sedan Uruguayrundan avslutats och tog då över rollen från det allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) som ett institutionellt forum för de olika regelverk som utgör det multilaterala handelssystemet. WTO består av dels multilaterala avtal som omfattar samtliga medlemsländer, dels plurilaterala avtal som omfattar ett begränsat antal medlemsländer. WTO har tre huvudavtal:

- GATT, som innehåller det multilaterala regelsystemet för handeln med varor
- GATS, som reglerar tjänstehandel

- TRIPS, som behandlar det immaterialrättsliga skyddet på områden som upphovsrätt, varumärken, patent, mönster, kretsmönster och geografiska ursprungsbeteckningar.

WTO har 162 medlemsländer (30 november 2015). Sverige är medlem i WTO både som land och genom EU. Det högsta beslutande organet i WTO är den s.k. ministerkonferensen som vanligtvis möts vartannat år och fattar beslut om riktlinjerna för samarbetet. Däremellan träffas regelbundet WTO:s högsta beslutande organ i Genève. I Allmänna rådet finns representanter för samtliga medlemsländer och rådet har befogenhet att agera i kraft av ministerkonferensen. WTO leds av en generaldirektör som sedan hösten 2013 är Roberto Azevêdo.

År 2001, vid WTO:s fjärde ministerkonferens, enades medlemsländerna om att inleda en ny förhandlingsrunda, den s.k. Doharundan. Förhandlingarna i WTO och Doharundan bröt samman i slutet av mars 2011 och sedan dess har det länge varit ett låst förhandlingsläge. Doharundan omfattar ett stort antal frågor, vilket också har varit en bidragande orsak till att man inte kommit framåt i förhandlingarna, eftersom Doharundan bygger på en allomfattande överenskommelse där alla delar ingår. För att komma vidare i förhandlingarna beslutade man inför WTO:s nionde ministerkonferens på Bali den 3–6 december 2013 att i stället förhandla om ett s.k. minipaket där tre frågor lyftes fram: förenklade handelsprocedurer, jordbruksfrågor och utvecklingsfrågor. Efter långa förhandlingar nåddes en uppgörelse som innehöll samtliga delar. Utskottet har i ett tidigare betänkande redogjort för innehållet i uppgörelsen (bet. 2013/14:NU13).

Avtalet om förenklade handelsprocedurer som skulle träda i kraft den 31 juli 2014 kunde dock inte antas slutgiltigt eftersom Indiens nya regering blockerade uppgörelsen och efterfrågade ett fortsatt skydd för inhemskt producerad mat. Eftersom avtal måste fattas med konsensus i WTO räcker det att ett av organisationens medlemsländer motsätter sig ett beslut för att blockera det.

Efter fortsatta förhandlingar under 2014 kunde dock WTO besluta att anta ett avtal om förenklade handelsprocedurer i november 2014. Handelsproceduravtalet träder i kraft när två tredjedelar av WTO-medlemmarna ratificerat avtalet. Den 1 oktober 2015 ratificerade EU:s 28 medlemsländer avtalet, vilket enligt Kommerskollegium beskrivs som ett viktigt steg framåt i genomförandet. För att träda i kraft krävs dock att 108 av WTO:s medlemsländer ratificerar avtalet. Enligt uppgifter på WTO:s webbplats har 68 länder ratificerat avtalet i och med Malis ratificering den 20 januari 2016.

WTO:s ambition är att arbetet med de kvarstående frågorna inom ramen för Doharundan ska återupptas. Enligt en överenskommelse skulle organisationen ta fram ett arbetsprogram senast den 31 juli 2015 för de fortsatta förhandlingarna. Roberto Azevêdo tvingades dock konstatera att man inte hade nått tillräckliga framsteg för att presentera ett sådant arbetsprogram inom den

utsatta tidsfristen, men betonade att detta inte fick utgöra ett hinder för att nå framgång i Nairobi.

WTO:s tionde ministerkonferens

Den 15–18 december 2015 hölls WTO:s tionde ministerkonferens i Nairobi, Kenya. På motsvarande sätt som skedde inför ministerkonferensen på Bali 2013 tog WTO fram ett paket för att komma en bit på vägen med Dohaagendan inför mötet. I det ursprungliga förslaget till det s.k. Nairobipaketet ingick åtaganden om utfasning för alla former av exportstöd på jordbruksområdet, ökat marknadstillträde för de minst utvecklade länderna i världen och ökad transparens för regler som påverkar handeln. Medlemmarna lyckades dock inte enas om transparensfrågorna. Det slutliga Nairobipaketet omfattar sex olika ministerbeslut.

Det som av många framhållits som den största framgången är beslutet om att exportsubventioner för jordbruksprodukter ska avskaffas. Medlemsländerna får olika lång tid på sig att avveckla stöden. Som grundregel ska de utvecklade länderna avskaffa subventionerna omedelbart. Det finns dock undantag som gör det möjligt för vissa utvecklade länder att fortsätta att använda exportsubventioner fram t.o.m. 2020. Utvecklingsländerna ska som grundregel avskaffa sina exportsubventioner senast i slutet av 2018, men även här finns det undantag som gör det möjligt att under vissa förutsättningar behålla stöden fram till slutet av 2023. För de minst utvecklade länderna och de utvecklingsländer som är nettoimportörer av livsmedel kan vissa former av subventioner fortsätta att användas fram till slutet av 2030. Beslutet innehåller också vissa regler för exportfinansiering och vissa åtaganden för statshandelsföretag och livsmedelsbistånd. Vidare beslutades att tullarna i många fall ska avskaffas vid import av bomull och vissa bomullsrelaterade produkter från de minst utvecklade länderna med start den 1 januari 2016. När det gäller utvecklingsländernas lagring av livsmedel av livsmedelstrygghetsskäl beslutades att arbetet för att finna en lösning ska fortsätta. Likaså ska arbetet med att ta fram en s.k. skyddsmekanism för utvecklingsländer som möjliggör för dessa länder att höja tullar vid stora importökningar eller låga importpriser fortsätta. När det gäller de minst utvecklade länderna beslutades om förmånliga ursprungsregler för dessa länder. Reglerna om hur stor andel av en produkt som ska vara producerad i ett land för att den ska betraktas som att den kommer därifrån är frivilliga men avtalstexten rekommenderar starkt alla länder att använda en andel på 25 procent av det totala värdet. Länder kan då ge tullfrihet för produkter från de minst utvecklade länderna om minst 25 procent av produktens värde är producerat i landet. Slutligen fattades vissa beslut för att driva på genomförandet av beslutet från 2011 om en s.k. tjänstewaiver som möjliggör för utvecklade länder och utvecklingsländer att ge extra förmånligt marknadstillträde till tjänsteproducenter och tjänster från de minst utvecklade länderna.

Ministerkonferensen enades också om en deklaration för hur det framtida arbetet inom ramen för WTO och Doharundan ska hanteras. Av denna framgår

att medlemmarna har olika uppfattningar om detta och om hur de frågor som ingår i denna ska förhandlas. Samtliga medlemmar är dock överens om utvecklingsperspektivets betydelse, och medlemmarna fastslår att WTO kan spela en viktig roll för att bidra till att FN:s nya globala utvecklingsmål kan uppnås till 2030.

Utöver Nairobi-paketet antogs även det uppdaterade Informationsteknik-avtalet (ITA II) vid ministerkonferensen. Uppdateringen av avtalet innebär att ytterligare ca 200 produkter med anknytning till it-området kommer att avvecklas under 2016. Avtalet är ett plurilateralt avtal och det ursprungliga avtalet slöts 2007. Antalet länder som anslutit sig till ITA har gradvis ökat och i dag är 52 deltagare anslutna, vilket totalt representerar 80 WTO-medlemmar (de 28 EU-medlemmarna räknas som *en* ITA-deltagare). Dessa länder svarar i dag för omkring 96 procent av världshandeln med informationsteknikprodukter. Detta innebär att WTO:s regler om mest gynnad nation träder in och att tullättnaderna därmed kommer alla WTO-medlemmar till del.

Handelsavtal

Som medlem i EU ingår Sverige i en tullunion med en gemensam tulltaxa och omfattas av EU:s gemensamma handelspolitik. Det innebär att kommissionen för gemenskapens talan i handelsförhandlingar, vilket sker i samarbete med medlemsstaterna. Den gemensamma handelspolitiken avser dels reglerna för handel inom EU (den inre marknaden), dels EU:s yttre handelspolitik (den gemensamma handelspolitiken mot länder utanför unionen). EU:s yttre handelspolitik omfattar bl.a. gemensamma handelsavtal med tredjeland och gemensamma förhandlingspositioner i sådana internationella organisationer som WTO. Kommissionen för EU:s talan både i WTO och i andra handelspolitiska förhandlingar.

Kommissionen har ett stort antal pågående bilaterala förhandlingar om avtal med enskilda länder, däribland avtalet med Förenta staterna som beskrivs närmare i nästa avsnitt. I augusti 2014 färdigställdes det slutliga tekniska arbetet i frihandelsavtalet mellan EU och Kanada (CETA). Avtalet är det mest omfattande som EU har förhandlat hittills. Förutom att avskaffa tullarna för industrivaror och liberalisera minst 90 procent av handeln med jordbruksvaror kom parterna bl.a. överens om att minska de icke-tariffära handelshindren, förbättra marknadstillträdet i tjänstesektorn och underlätta företags deltagande i offentliga upphandlingar. Avtalstexten granskas för närvarande av jurister och ska sedan översättas till alla officiella EU-språk. För att avtalet ska träda i kraft krävs att det godkänns av Europaparlamentet och sannolikt även av samtliga av EU-medlemsländernas nationella parlament, men den frågan avgörs slutligen av EU-domstolen som på kommissionens begäran förväntas ta ställning till om avtalet innehåller delar som ligger utanför EU:s exklusiva kompetens eller inte.

Handelsavtal och hållbart företagande

Sverige har anslutit sig till en rad internationella konventioner som omfattar internationellt erkända vägledande principer för och riktlinjer om ansvarsfullt företagande och har därigenom vissa förpliktiganden (även om riktlinjerna är frivilligbaserade för företagen). Det handlar bl.a. om att Sverige ska stödja företag i deras arbete med socialt samhällsansvar. Bland dessa konventioner kan nämnas OECD:s riktlinjer för multinationella företag, de tio principerna i FN:s Global Compact, den vägledande ISO-standarden om socialt ansvarsstagande (ISO 26000:2010), ILO:s trepartsförklaring om multinationella företag och socialpolitik (1977/2000) och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Dessa beskrivs närmare i utskottets betänkande från våren 2013 om handelspolitiska frågor (bet. 2012/13:NU13).

I augusti 2015 presenterade regeringen en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter, vilken utgör Sveriges nationella handlingsplan för att genomföra FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, även kallat Ruggieregelverket. Regeringens uttalade syfte med handlingsplanen är att försöka stödja de svenska företagen i att omvandla principerna till konkret handling. Regeringen anför också att den kommer att arbeta för att uppmana andra länder att också anta nationella handlingsplaner så att respekten för mänskliga rättigheter och ett hållbart företagande kan stärkas runt om i världen. Av handlingsplanen framgår att regeringen ska utarbeta en ny plattform för hela bredden av hållbart företagande, inklusive respekten för mänskliga rättigheter, som ska överlämnas till riksdagen i form av en skrivelse. I december 2015 överlämnade regeringen skrivelsen 2015/16:69 Politik för hållbart företagande till riksdagen. Skrivelsen kommer att behandlas av utskottet under våren 2016.

Environmental Goods Agreement, EGA

Sedan juli 2014 pågår plurilaterala förhandlingar om ett frihandelsavtal för gröna varor (Environmental Goods Agreement) mellan EU och 16 andra medlemsländer i WTO.

Syftet med avtalet är att ta bort tullar på sådana miljövaror som har betydelse för att skydda miljön och motverka klimatförändringar genom att de renar luft och vatten, hjälper till med avfallshantering, bidrar till energi-effektivisering, kontrollerar luftföroreningar eller producerar förnybar energi. Hittills har det hållits elva förhandlingsrundor. Ambitionen var att den slutliga listan över tullfria varor skulle ha kunnat presenteras i samband med WTO:s ministerkonferens i Nairobi i december 2015, men parternas förhoppning är nu i stället att en överenskommelse ska kunna nås under 2016. Nästa förhandlingsrunda kommer preliminärt att hållas i slutet av februari. Avtalsförhandlingarna är enligt de förhandlande parterna öppna för fler medlemmar att ansluta sig till. Om det färdigförhandlade avtalet omfattar en tillräckligt stor del av världshandeln kommer likväl tullsänkningarna enligt WTO:s princip

om mest gynnad nation att gälla alla medlemsländer, och därmed även de minst utvecklade länderna.

EU:s uttalade ambition är att avtalet även ska komma att omfatta tjänster som utförs i relation till export av miljöteknikvaror, såsom reparation och underhåll av vindkraftverk, och att avtalet också ska ta itu med icke-tariffära handelshinder, t.ex. krav på lokalt innehåll eller restriktioner för investeringar. EU kommer att driva på för ett ambitiöst och omfattande avtal som leder till konkreta fördelar för såväl handel som miljö.

Utskottet ställningstagande

I motionerna 2015/16:268 (KD), 2015/16:1189 (M, C, FP, KD), 2015/16:2449 (M), 2015/16:2451 (M), 2015/16:2601 (M), 2015/16:2603 (M), 2015/16:2849 (SD) och 2015/16:2971 (M) framhålls vikten av att främja internationell handel. Utskottet vill med anledning av dessa motioner inledningsvis påminna om vad det anförde föregående år då det behandlade liknande förslag. Det finns sedan länge ett brett stöd i riksdagen för uppfattningen att frihandel i grunden är något positivt och därmed en viktig princip att värna. Enligt utskottets mening bör Sverige även fortsättningsvis vara en tydlig röst inom EU och sådana internationella forum som WTO för en öppen och fri handel och för att motverka protektionistiska tendenser.

Som utskottet tidigare uttalat kan frihandel vara en stark välståndsskapande kraft för såväl världens fattigaste länder som de mer utvecklade länderna. Att värna principen om frihandel är därför både ett globalt och ett svenskt intresse. Samtidigt är det viktigt att framhålla att utvecklingsländernas intressen särskilt måste beaktas i dessa sammanhang. Den globala frihandeln måste försvaras, och det är viktigt att handeln med länder utanför EU kan ske på öppna och likvärdiga villkor. Den fria handeln ska också vara en rättvis handel.

När det gäller en rättvis och fri handel vill utskottet understryka vikten av att detta går hand i hand. EU måste enligt utskottets mening vara en stark röst för en rättvis handel i världen för att på så vis främja hållbar utveckling och uppfyllandet av de globala målen för hållbar utveckling, mänskliga rättigheter, skyddet av arbetstagares och konsumenters intressen och kampen mot korrup-tion. Utskottet välkomnar att det i regeringsdeklarationen för 2016 utlovas att Sverige ska ta en ledande roll i genomförandet av FN:s nya globala mål för en hållbar utveckling och vill i sammanhanget påminna om den svenska politiken för global utveckling som slår fast att alla politiska beslut ska ta hänsyn till mänskliga rättigheter, människors demokratiska delaktighet, fattigdomsbekämpning och miljömässig hållbarhet. Utskottet noterar vidare att regeringen i december 2015 överlämnade en skrivelse (skr. 2015/16:69) om hållbart företagande till riksdagen som utskottet kommer att behandla under våren 2016. Utskottet konstaterar också att rättvis handel har fått en mer framträdande roll i kommissionens nya handelsstrategi jämfört med tidigare handelsstrategier, vilket är ett viktigt steg i rätt riktning.

I december 2015 hölls WTO:s tionde ministerkonferens i Nairobi. Trots lågt ställda förväntningar inför mötet lyckades de 162 medlemsländerna enas om ett s.k. Nairobipaket som bl.a. innebär att exportsubventioner till jordbruksprodukter ska avskaffas samt att andra former av exportstöd ska minska och att lättnader införs för de minst utvecklade länderna. Utskottet välkomnar detta. Sverige har länge drivit frågan om ett avskaffande av exportsubventioner och andra typer av exportstöd och det är också något som utvecklingsländerna krävt under en lång tid. En framgång inom det multilaterala samarbetet är också av stor vikt då det är utskottets uppfattning att multilaterala avtal är det bästa sättet att främja en fri och rättvis internationell handel. Arbetet inom ramen för WTO och den stora utestående frågan om hur Doharundan ska hanteras måste därför fortsatt vara prioriterat. Utskottet välkomnar också det uppdaterade plurilaterala informationsteknikavtalet (ITA II) som slöts i Nairobi och som innebär tullfrihet på ytterligare drygt 200 varor. Avtalet kommer enligt WTO-principen mest gynnad nation innebära att tullsänkningarna gäller samtliga medlemmar.

Vidare konstaterar utskottet att framsteg har gjorts inom ramen för det frihandelsavtal för gröna varor (EGA) som förhandlas mellan ett antal medlemsländer i WTO, och parterna arbetar för att ett avtal ska kunna slutas under 2016. Utskottets förhoppning är att detta avtal så småningom ska kunna utvecklas till ett multilateralt avtal.

Utskottet har i det föregående avsnittet redogjort för regeringens inriktning för den internationella handelspolitiken, vilken presenteras i budgetpropositionen för 2016. Utskottet konstaterar att de förslag till tillkännagivanden som finns i de aktuella motionerna i stort ligger i linje med inriktningen för regeringens politik. När det gäller de yrkanden som handlar om exportsubventioner för jordbruk och det gröna handelsavtalet (EGA) konstaterar utskottet därtill att det i närtid har fattats eller förväntas fattas beslut i linje med det som förordas i motionerna.

Därmed avstyrker utskottet samtliga aktuella motionsyrkanden.

Handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna. Utskottet anser inte att Sverige bör driva på för att EU ska lämna förhandlingarna. Det är först när avtalet är färdigförhandlat som det blir möjligt att ta ställning till avtalet fullt ut. När det gäller förslag om tillkännagivande om att Sverige ska vara pådrivande för ett ambitiöst transatlantiskt handels- och investeringsavtal är det utskottets uppfattning att regeringen redan verkar i linje med det som efterfrågas.

Jämför reservationerna 3 (M, C, L, KD) och 4 (V).

Motionerna

I allianspartiernas kommittémotion 2015/16:1189 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, FP, KD) förordas ett tillkännagivande om att Sverige ska vara pådrivande för ett ambitiöst transatlantiskt handels- och investeringsavtal mellan EU och Förenta staterna (TTIP) (yrkande 9).

I partimotion 2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU lämnar TTIP-förhandlingarna (yrkande 4). Motionärerna anser att TTIP-avtalet kan innebära försämringar på en rad områden som t.ex. jordbruk, livsmedelssäkerhet, klimat, miljö, energi, offentlig service och arbetstagares rättigheter.

Vissa kompletterande uppgifter

Förhandlingarna mellan EU och Förenta staterna om ett transatlantiskt handels- och investeringsavtal (TTIP) inleddes i juli 2013. Sedan dess har elva förhandlingsrundor hållits, den senaste i oktober 2015. Båda parter har uttryckt en förhoppning om att nå ett avtal på kort tid, och även om tidsplanen har reviderats är parternas målsättning att nå en politisk överenskommelse under Obamaadministrationen. Kommissionen har ett brett förhandlingsmandat och endast audiovisuella tjänster är undantaget från förhandlingarna. Vid den senaste förhandlingsrundan diskuterades samtliga tre pelare i avtalet, dvs. marknadstillträde (tariffer, tjänster och upphandling), regleringssamarbete (som täcker både horisontella och sektoriella element) samt regler.

I den nya kommissionens första arbetsprogram (KOM(2014) 910) listades ett rimligt och balanserat frihandelsavtal med Förenta staterna som en av tio prioriteringar för 2015. När kommissionen i oktober 2015 presenterade sitt arbetsprogram för 2016 (KOM(2015) 610) fanns avtalet fortfarande med som en av de tio prioriteringarna för det kommande året. Avtalet framhålls också

som en viktig del i kommissionens nya handelsstrategi – Handel för alla (KOM(2015) 497). Kommissionen anför att den vill ha ett rättvist och balanserat avtal med Förenta staterna med en ny modell för investeringskydd (se vidare avsnittet om tvistlösningsmekanismer och investeringsavtal).

I ett yttrande till utrikesutskottet över kommissionens arbetsprogram för 2015 anförde utskottet bl.a. att det välkomnade att kommissionen ställt sig bakom kommissionär Cecilia Malmströms initiativ till större öppenhet i förhandlingarna och instämde även i kommissionens skrivningar om att ett avtal inte får göra avkall på EU:s krav på olika skydd (yttr. 2014/15:NU2y). En avvikande mening i fråga om TTIP bifogades i yttrandet (V).

Den 17 november 2015 överlade utskottet med regeringen inför mötet i rådet för utrikesfrågor (handel) den 27 november 2015, om bl.a. regeringens förslag till ståndpunkt gällande punkten förhandlingar om TTIP. Det fanns stöd för regeringens ståndpunkt. Företrädare i utskottet för M, SD och V anmälde var sin avvikande mening där de bl.a. förklarade sin syn på kommissionens nya förslag till tvistlösningsmekanism.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare behandlat motioner (bet. 2014/15:NU13) som på olika sätt berört handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna. När det gäller den oro som kommer till uttryck i motion 2015/16:194 (V) vill utskottet liksom tidigare betona vikten av att ett avtal inte får göra avkall på EU:s krav på hälsoskydd, miljöskydd, socialt skydd, skydd av personuppgifter och kulturell mångfald. Vidare får avtalet inte heller urholka de gällande sociala, fackliga och ekonomiska rättigheterna i Sverige eller EU. Det är också fortsatt utskottets uppfattning att handelsavtal ska respektera demokratiskt fattade beslut. Utskottet vill också än en gång påminna om att det i de målsättningar som EU:s medlemsstater enhälligt slagit fast i det förhandlingsmandat som ministerrådet gav till kommissionen den 17 juni 2013 finns uttalat att avtalet inte får göra avkall på EU:s krav på hälsoskydd och miljöskydd. Som framgår av det föregående avsnittet är detta också något som kommissionen lyfter fram i sitt arbetsprogram för 2016 och den nya handelsstrategin. Vidare konstaterar utskottet att det nu liksom då är regeringens målsättning att nå ett så ambitiöst resultat som möjligt för att stödja tillväxt och sysselsättning samtidigt som miljö, löntagarnas intressen och hälsa ska värnas. I budgetpropositionen för 2016 fastslås att Sverige i det fortsatta förhandlingsarbetet ska fokusera på att avtalet inte ska underminera möjligheterna att upprätthålla de nuvarande skyddsnivåerna eller stärka skyddet för miljön samt människor och djurs hälsa, på att EU:s rådande regelverk kring antibiotikaanvändning och kemikalier värnas och på att verka för en ISDS-mekanism som är rättssäker, öppen och inte inskränker staters demokratiska beslutsfattande. Utskottet noterar även att EU, på Sveriges initiativ, föreslagit att TTIP ska innehålla ett åtagande om ett fördjupat

samarbete mellan EU och Förenta staterna för att minska användningen av antibiotika i djurproduktionen.

Till skillnad från vad som föreslås i motion 2015/16:194 (V) anser utskottet att Sverige inte bör driva på för att EU ska lämna förhandlingarna. Det är först när avtalet är färdigförhandlat som det blir möjligt att ta ställning till avtalet fullt ut. Utskottet vill därför också påminna om att för att det färdigförhandlade avtalet ska träda i kraft på den europeiska sidan måste det godkännas av Europeiska rådet och Europaparlamentet. Det kommer sannolikt också att behöva ratificeras av medlemsstaternas parlament.

När det gäller motion 2015/16:1189 (M, C, FP, KD) är det utskottets uppfattning att regeringen redan verkar i linje med det som efterfrågas i motionen och att ett riksdagsuttalande därmed inte är nödvändigt.

Med detta avstyrks motionerna 2015/16:194 (V) och 2015/16:1189 (M, C, FP, KD) i de aktuella delarna.

Tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal. Oavsett de enskilda partiernas inställning till hur en tvistlösningsmekanism bör se ut konstaterar utskottet att varken kommissionen, Europaparlamentet eller regeringen driver frågan om att TTIP-avtalet ska innehålla en tvistlösningsmekanism av ren Naftamodell. Samtidigt finns det varken bland medlemsländernas regeringar eller i Europaparlamentet en majoritet som förespråkar att handelsavtal inte alls skulle innehålla någon form av tvistlösningsmekanism.

Jämför reservationerna 5 (SD) och 6 (V).

Motionerna

I Sverigedemokraternas kommittémotion 2015/16:2849 föreslås ett tillkännagivande om att Sverige inte kan ställa sig bakom en tvistlösningsklausul av ren Naftamodell (yrkande 6). Motionärerna är generellt sett positiva till ett handelsavtal mellan EU och Förenta staterna, även om de samtidigt påtalar vissa svårigheter och utmaningar som finns med att skapa ett avtal, och förordar bl.a. att parterna i första hand bör se över de områden som har störst möjlighet till regelsamarbete snarare än att försöka hitta gemensamma nämnare för alla sektorer. När det gäller tvistlösningsklausulen anser motionärerna att det bör tas i största beaktning hur den slutligen kommer att utformas.

I partimotion 2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) förordas att riksdagen bör uppmana regeringen att verka för att handelsavtal som förhandlats med stater med fungerande juridiska system inte ska innehålla ISDS-klausuler

(yrkande 1). Förslaget om investeringsskydd och tvistlösningsmekanismen ISDS är en av de mest kontroversiella delarna i handels- och investeringsavtal som t.ex. TTIP-, CETA- och Singaporeavtalet och utgör enligt motionärerna ett hot mot demokratiska beslut och innebär att makt flyttar från folkvalda som tar beslut i öppna församlingar till privata jurister som tar beslut i slutna förhandlingar. Motionärerna föreslår också ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att staters rätt att lagstifta och reglera alltid ska gå före uppgörelser i handelsavtal (yrkande 7). Enligt motionärerna kommer samtliga av de avtal som berörs i motionen att, om de blir verklighet, påverka de berörda staternas lagar och regleringar i grunden, bl.a. genom systemet med investeringsskydd och ISDS och processen med s.k. regulativa samarbetsorgan. Motionärerna hävdar att detta sammantaget kommer att få stora negativa konsekvenser på en rad områden som jordbruk, livsmedelsäkerhet, klimat, miljö, energi, offentlig service och arbetstagares rättigheter.

Vissa kompletterande uppgifter

Investor-State Dispute Settlement, ISDS

Investor-State Dispute Settlement (ISDS) är ett internationellt skiljeförfarande som kommer till stånd när en investerare anser att en stat brutit mot ett ingånget investeringsavtal (Bilateral Investment Treaty, BIT). Normalt väljer investeraren och den aktuella staten varsin ledamot till en skiljenämnd. Denna väljer i sin tur en ordförande. Skiljenämnderna använder sig av regler från olika skiljedomsinstitut. Vanliga skiljedomsinstitut är International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID) och United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), men även Stockholms handelskammars skiljedomsinstitut (SCC) används. Sverige har enligt uppgift från Kommerskollegium aldrig varit svarande i en investeringstvist.

En av de mer aktuella och uppmärksammade skiljedomstvisterna är tobaksbolaget Philip Morris Asias stämning av den australiska staten. Stämningen avser den lag som Australien antog 2011 om standardiserade tobaksförpackningar, den s.k. Tobacco Plain Packaging Act. Lagen fastslår att tillverkarna endast tillåts att skriva ut varumärket i ett neutralt typsnitt av viss storlek. Alla annan typ av marknadsföring såsom färger, bilder, logotyper och varumärken är inte tillåtna. Förpackningarna består i stället till största delen av hälsovarningar och avskräckande bilder på skador som tobakskonsumtion kan ge upphov till. Philip Morris ansåg att den nya lagen utgjorde en expropriation av dess australiska investeringar i strid med artikel 6 i det avtal som tecknats mellan Australien och Hongkong för främjande och skydd av investeringar (Hongkongavtalet). Den 18 december 2015 utfärdade skiljedomstolen (The Permanent Court of Arbitration) i Singapore ett enhälligt beslut till fördel för Australiens tolkning. Beslutet kommer enligt uppgift på den australiska statens webbplats att offentliggöras på skiljedomstolens webbplats när viss konfidentiell information tagits bort.

Under de pågående förhandlingarna mellan EU och Förenta staterna om ett handels- och investeringsavtal (TTIP) har ISDS blivit omdiskuterat. Som ett svar på detta inledde kommissionen i mars 2014 ett samråd om investerings-skydd och tvistlösningsmekanismen ISDS i TTIP. Resultatet av samrådet visade att det finns en utbredd oro över ISDS. Som ett svar på samrådet har kommissionen arbetat fram ett förslag till ett moderniserat investerings-skydd och ny tvistlösningsmekanism för TTIP. Kommissionen presenterade sitt slutliga förslag den 12 november 2015, som då också överlämnades till den amerikanska sidan. Det slutliga förslaget till förhandlingstext bygger på ett förslag som kommissionen presenterade i september 2015, men med vissa ändringar efter synpunkter som framkommit i samråd med rådet, Europa-parlamentet och EU:s medlemsländer.

Kommissionens förslag innehåller tre hörnstenar. För det första föreslår kommissionen att det ska inrättas ett nytt system med en permanent investeringsdomstol (Investment Court System, ICS) med offentliga domare som utses av EU och Förenta staterna. Systemet skulle bestå av en investeringsdomstol med 15 domare (5 EU-medborgare, 5 amerikanska medborgare och 5 medborgare från andra länder) samt en besvärdsnämnd med 6 domare (2 EU-medborgare, 2 amerikanska medborgare och 2 medborgare från andra länder). För det andra föreslår kommissionen att tydliga regler för domarna ska antas. Alla domare måste ha kvalifikationer som är jämförbara med domare i andra internationella domstolar. För att garantera domarnas oberoende ska de tilldelas varje fall genom ett slumpmässigt förfarande och varje enskilt fall eller ett överklagande skulle vidare höras av tre domare; en EU-domare, en amerikansk domare och en domare från tredjeland. Domarna ska också följa en uppsättning strikta regler om etik och förbjudas från att arbeta som juridiska rådgivare inom någon annan investeringstvist medan de agerar som domare. Den tredje och sista hörnstenen kallar kommissionen för Innovativa förfaranden. Det innebär att det nya systemet skulle innehålla en ny medlingsmekanism för att hjälpa till att lösa tvister i godo och undvika tvister. Vidare skulle det vara snäva tidsfrister där tvisterna skulle avgöras inom två år, inklusive överklaganden. Särskilda bestämmelser för att göra det lättare för små och medelstora företag att få tillgång till systemet skulle också ingå, bl.a. ett tak för de rättegångskostnader små och medelstora företag skulle behöva täcka om de förlorade en process, samt effektivare och snabbare behandling.

När det gäller skyddet av staters rätt att reglera föreslår kommissionen att det ska finnas skrivningar som fastslår att regeringarnas rätt att reglera den offentliga politiken helt kvarstår. Dessutom föreslår kommissionen att det ska klargöras att bestämmelserna om investerings-skydd inte kan tolkas som ett åtagande från regeringarna att inte ändra sin lagstiftning i framtiden, även om det kan påverka investerarnas förväntningar på resultatet negativt.

Kommissionen kommer nu att återuppta förhandlingarna med Förenta staterna på detta område, vilka har varit frysta sedan kommissionen inledde samrådet i mars 2014. Kommissionen avser också att parallellt med dessa

förhandlingar påbörja arbetet att tillsammans med andra länder inrätta en permanent internationell investeringsdomstol. Kommissionens uttalade målsättning är att på sikt byta ut samtliga tvistlösningsmekanismer som finns i de befintliga handelsavtal som EU har ingått, i de avtal som EU:s medlemsländer har ingått med tredjeland och i de investeringsavtal som har slutits mellan icke-EU-länder mot systemet med den internationella investeringsdomstolen.

Utskottets ställningstagande

I motion 2015/16:2859 (SD) föreslås ett tillkännagivande om att Sverige inte ska ställa sig bakom en tvistlösningsklausul av ren Naftamodell. I motion 2015/16:194 (V) förordas att riksdagen bör kräva att regeringen verkar för att handelsavtal som förhandlats med stater med fungerande juridiska system inte ska innehålla ISDS-klausuler samt kräva att regeringen verkar för att staters rätt att lagstifta och reglera alltid ska gå före uppgörelser i handelsavtal. Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden, oavsett de enskilda partiernas inställning till hur en tvistlösningsmekanism bör se ut, anföra följande.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att varken kommissionen, Europaparlamentet eller regeringen driver frågan om att TTIP-avtalet ska innehålla en tvistlösningsmekanism av ren Naftamodell.

Utskottet kan samtidigt konstatera att det varken bland medlemsländernas regeringar eller i Europaparlamentet finns en majoritet som förespråkar att handelsavtal inte alls skulle innehålla någon form av tvistlösningsmekanism.

Som utskottet tidigare uttalat ska handelsavtal respektera demokratiskt fattade beslut. Stater ska ha rätt att reglera för att skydda sina medborgare, konsumenter, arbetstagares rättigheter, hälsa och miljö. Detta är också något som såväl regeringen som kommissionen understryker.

När det gäller CETA-avtalet är det nu föremål för en s.k. juridisk genomgång för att därefter på den europeiska sidan underställas åtminstone Europeiska rådet och Europaparlamentets godkännande. Detsamma kommer att gälla för alla de handelsavtal som kommissionen förhandlar fram.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2015/16:194 (V) och 2015/16:2859 (SD) i de berörda delarna.

Insyn och konsekvensanalyser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om insyn och konsekvensanalyser. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt med transparens i handelsavtalsförhandlingar och noterar att det också är en uppfattning som delas av regeringen. Utskottet delar också uppfattningen att det är viktigt att det genomförs ordentliga konsekvensanalyser av de avtal som förhandlas fram och understryker vikten av att riksdagen om det ska godkänna CETA-avtalet eller ett eventuellt TTIP-avtal har ett gediget underlag att ta ställning till.

Jämför reservation 7 (V).

Motionerna

I motion 2015/16:1707 av Carl Schlyter (MP) konstateras att det inom EU finns krav på att det vid större investeringsprojekt ska göras strategiska miljökonsekvensbedömningar för att avgöra om förändringen är bättre eller sämre för miljön än t.ex. ett noll-alternativ. Dessa bedömningar ska även innehålla en bedömning av varför andra möjliga lösningar inte är lämpligare. Motionären framhåller att de nya handels- och investeringsavtal som EU förhandlar fram riskerar att få omfattande effekter på många områden som t.ex. livsmedel, bekämpningsmedel, bilar, elektronik och även på beslutsprocedurer och hur myndigheter ska samverka. Riksdagen bör därför kräva att regeringen ger lämpliga myndigheter i uppdrag att genomföra en strategisk miljökonsekvensanalys av CETA och TTIP. Miljökonsekvensanalyserna bör användas som en del av riksdagens och regeringens beslutsunderlag.

I partimotion 2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) kritiserar att förhandlingarna kring EU:s frihandelsavtal med Förenta staterna (TTIP), Kanada (CETA) och Singapore samt det plurilaterala tjänsteavtalet (TISA) har präglats av slutenhet, sekretess och brist på insyn. Detta trots att avtalen kan komma att innebära stora negativa konsekvenser för medborgarna. Även om kommissionen vidtagit vissa åtgärder när det gäller TTIP-förhandlingarna menar motionärerna att processen kring förhandlingarna fortfarande inte är tillräckligt öppen, vilket också sägs stämma för de övriga avtalen. Argumentet om att öppenhet, insyn och dialog skulle försvåra förhandlingsprocessen håller inte enligt motionärerna som förordar att riksdagen ska uppmana regeringen att verka för att alla förhandlingar om handelsavtal ska präglas av stor öppenhet och dialog med medborgare, folkrörelser, forskare och folkvalda politiker (yrkande 6).

Vissa kompletterande uppgifter

Hållbarhetsmässiga konsekvensanalyser

Kommissionens handelsdirektorat beställer s.k. hållbarhetsmässiga konsekvensanalyser (Sustainability Impact Assessments, SIA) av samtliga större multilaterala, regionala eller bilaterala handelsavtal som kommissionen förhandlar för medlemsstaterna. En sådan analys är omfattande och inkluderar analyser och djupgående utredningar till stöd för bästa möjliga effekt av handelsavtal utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Arbetet med rapporterna görs av externa konsulter i dialog med olika intressenter och syftar till att integrera hållbar utveckling i EU:s handelspolitik. Detta görs genom att de frågor som omfattas av förhandlingarna analyseras utifrån ett hållbarhetsperspektiv, dvs. miljö-, sociala och ekonomiska aspekter. Vidare informeras förhandlarna om frihandelsavtalets eventuella sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenser samt konsekvenser för mänskliga rättigheter både för de förhandlande parterna men också för andra länder som kan tänkas beröras. Slutligen ska de även bidra med riktlinjer för kompletterande stödåtgärder som syftar till att maximera positiva effekter och minska negativa effekter av handelsavtalet.

Ett ytterligare uttalat syfte med SIA är att förse olika intressenter med information om potentiella effekter av ett handelsavtal. Detta sker i dialog och konsultation med intressenter under hela processen och innefattar workshops, genomförande av fallstudier och kontakter med olika aktörer. Konsultationsprocessen syftar också till att bidra till ökad transparens och engagemang kring innehållet i det tilltänkta avtalet.

Analyserna pågår under förhandlingarna och tanken är att resultaten från analysernas olika faser ska bidra till de pågående förhandlingarna. Det görs dock inga SIA av de färdigförhandlade avtalen. Den slutliga SIA för CETA publicerades t.ex. i juni 2011, och principöverenskommelsen mellan parterna nåddes i oktober 2013. Samtliga pågående och avslutade SIA finns publicerade på kommissionens webbplats. Enligt uppgift från Regeringskansliet har Sverige varit pådrivande för att inkludera SIA i frihandelsavtalsförhandlingar och under Sveriges ordförandeskap 2001 blev det obligatoriskt. Sverige har också sedan länge drivit vikten av att analyserna görs både under själva förhandlingarna, i takt med att avtalstexterna förändras, och efter att avtalen är klara.

I det här sammanhanget kan även nämnas att det inom ramen för en av OECD:s arbetsgrupper pågår ett arbete med att titta på hållbar utveckling i frihandelsavtal generellt och bl.a. på hur bestämmelserna av dessa genomförs och vilka faktiska effekter de har på bl.a. miljön. En rapport väntas bli klar i början av 2016.

Insyn

Den nya kommissionen har sedan den tillträdde 2015 vidtagit vissa åtgärder för att öka insynen i handelspolitiken, bl.a. har förhandlingsmandatet för TTIP och TISA publicerats på kommissionens webbplats. Här publiceras även

fortlöpande förhandlingstexter (EU:s position) för TTIP. Som framgår i det inledande avsnittet är ökad insyn också ett av de fyra prioriterade områdena inom ramen för kommissionens nya handelsstrategi. I det här sammanhanget kan också nämnas att statssekreterare Oscar Stenström i EU-nämnden den 20 november 2015 inför ett möte i rådet för utrikesfrågor (handel) den 27 november framhöll att regeringen har verkat för och kommer att fortsätta verka för största möjliga offentliga insyn i förhandlingar om ett handels- och investeringsavtal med Förenta staterna (EU-nämndens uppteckningar 2015/16:17). Regeringen anser vidare att öppenhet är centralt för att förhandlingarna ska kunna avslutas med gott resultat och att den aktiva och breda dialogen med fack, näringsliv och andra intressenter från det civila samhället ska fortsätta. Vidare framkom att de konsoliderade förhandlingstexterna kommer att bli tillgängliga i medlemsstaternas huvudstäder, och att de nationella parlamentarikerna kommer att kunna ta del av texterna.

Utskottets ställningstagande

I motion 2015/16:194 (V) förordas att riksdagen ska uppmana regeringen att verka för att alla förhandlingar om handelsavtal ska präglas av stor öppenhet och dialog med medborgare, folkrörelser, forskare och folkvalda politiker. Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt med transparens i den här typen av förhandlingar. Utskottet har tidigare (yttr. 2014/15:NU2y) välkomnat att kommissionen ställt sig bakom kommissionär Cecilia Malmströms initiativ till större öppenhet i förhandlingarna med Förenta staterna. Utskottet konstaterar att kommissionen löpande publicerar EU:s förhandlingstexter på sin webbplats. Som framgår av det föregående avsnittet kommer konsoliderade förhandlingstexter också att bli tillgängliga i medlemsstaternas huvudstäder, texter som de nationella parlamentarikerna kommer att kunna ta del av. Utskottet noterar också att regeringen delar uppfattningen att öppenhet är centralt för förhandlingarna och att den framhåller betydelsen av att dialogen med fack, näringsliv och andra intressenter från det civila samhället ska fortsätta. Utskottet kan också konstatera att öppenhet framhålls som viktigt i kommissionens nya handelsstrategi.

Utskottet välkomnar alla dessa initiativ och vill framhålla vikten av att förhandlingstexterna tillgängliggörs eftersom det underlättar en saklig debatt. Det är dock viktigt att vara ödmjuk inför att texterna kan vara svåra att sätta sig in i och att de kan ge upphov till olika tolkningar. Utskottet önskar därför i detta sammanhang också understryka betydelsen av att de som företräder olika perspektiv tar ett ansvar för att skapa en välgrundad debatt genom att de olika företrädarna utvecklar sina argument och tolkningar.

I likhet med vad som sägs i motion 2015/16:1707 (MP) anser utskottet vidare att det är viktigt att det genomförs ordentliga konsekvensanalyser av de handels- och investeringsavtal som förhandlas fram. Som framgår av det föregående avsnittet genomförs oberoende konsekvensanalyser (s.k. SIA-rapporter) av de avtal som kommissionen förhandlar. Dessa innehåller en

fördjupad analys av de potentiella ekonomiska, sociala, humanitära och miljömässiga konsekvenserna av de pågående handelsförhandlingarna. Det utarbetas emellertid inte några SIA-rapporter av de färdigförhandlade avtalen. Enligt uppgift från Regeringskansliet har regeringen sedan länge drivit vikten av att dessa analyser ska göras både under själva förhandlingarna, i takt med att avtalstexterna förändras, och efter att avtalen är klara. Utskottet välkomnar detta och vill uttala sitt stöd för att regeringen med kraft fortsätter att driva denna fråga.

Det finns i dag inget beslut om att CETA-avtalet och ett eventuellt TTIP-avtal ska underställas riksdagen för godkännande. Mycket talar dock för detta. Utskottet vill därför understryka vikten av att riksdagen vid ett eventuellt sådant beslut har ett gediget underlag att ta ställning till. Det gäller inte minst att det finns oberoende konsekvensanalyser av vad avtalen kan komma att innebära och vilka eventuella effekter de kan ha, inte bara på miljön utan också på t.ex. hälsa och sociala, fackliga och ekonomiska rättigheter. Det skulle t.ex. kunna vara konsekvensanalyser genomförda av relevanta svenska myndigheter, t.ex. Datainspektionen, Kemikalieinspektionen, Jordbruksverket och Arbetsmiljöverket, men också liknande analyser som de som tagits fram av OECD och som refererats i det föregående avsnittet. Utskottet välkomnar också en aktiv och välgrundad debatt kring avtalens innehåll från såväl myndigheter som olika intresseorganisationer.

Därmed föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 2015/16:194 (V) i den berörda delen och motion 2015/16:1707 (MP).

Tjänstehandel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tjänstehandel. Utskottet konstaterar att det är först när ett eventuellt TISA-avtal är färdigförhandlat som det blir möjligt att ta ställning till avtalet fullt ut, och riksdagen bör därför inte uppmana regeringen att verka för att EU lämnar TISA-förhandlingarna. Vidare noterar utskottet bl.a. att både regeringen och kommissionen uppger att det när det gäller tjänster som tillhandahålls åt den offentliga sektorn väljer varje land om det ska göra s.k. åtaganden eller inte om marknadstillträde.

Jämför reservation 8 (V).

Motionerna

I partimotion 2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att EU lämnar TISA-förhandlingarna (yrkande 5). Avtalet innehåller förutom ett investeringsskydd den s.k. ratchet-klausulen som enligt motionärerna innebär att tjänster som en gång privatiserats inte på nytt kan regleras eller göras offentliga igen. Motionärerna

är starkt kritiska till förhandlingarna som de menar väntas leda till ett avtal som ökar de globala storföretagens kontroll över offentliga tjänster och minska regeringarnas möjligheter till reglering och gemensamt ägande samt deras möjligheter att verka för bl.a. sociala, ekonomiska och miljörelaterade mål.

I Vänsterpartiets kommittémotion 2015/16:374 av Hans Linde m.fl. fastslås att vatten är en mänsklig rättighet, inte en handelsvara. Samtidigt ser motionärerna att de internationella samtalen om handel och handelsavtal i allt högre utsträckning fokuserar på handel med tjänster, offentlig upphandling och samhällstjänster, däribland vatten och sanitet. Motionärerna understryker att det är direkt olämpligt att inkludera grundläggande samhällstjänster som vatten och sanitet i internationella handelsavtal och förordar att riksdagen tillkännager för regeringen att Sverige måste verka för att vatten och sanitet exkluderas från alla pågående förhandlingar om nya internationella avtal (yrkande 5).

Vissa kompletterande uppgifter

Handel med tjänster

Som framgår i det tidigare avsnittet om WTO regleras tjänstehandel multilateralt genom GATS (General Agreement on Trade in Services). Som framgår av de aktuella motionerna pågår plurilaterala tjänstehandelsförhandlingar mellan EU och ett antal andra WTO-medlemsländer (Trade in Services Agreement, TISA) samt bilaterala förhandlingar inom ramen för några av EU:s pågående frihandelsavtalsförhandlingar. Inom GATS kategoriseras tjänster utifrån det sätt som de tillhandahålls, s.k. leveranssätt, och utifrån de olika näringar eller sektorer som de tillhör. I avtalet finns 12 huvudsektorer som i sin tur är indelade i 160 undersektorer. De 12 huvudsektorerna är: affärstjänster, kommunikation, byggverksamhet och ingenjörstjänster, distribution, utbildning, miljö, finansiella tjänster, hälso- och sociala tjänster, turism, sport och underhållningstjänster, transport samt övriga tjänster. De fyra leveranssätten är: gränsöverskridande handel, konsumtion utomlands, lokal etablering (investering) och tillfällig personrörlighet. Medlemsländernas nationella åtaganden inom ramen för GATS listas i s.k. bindningslistor. GATS-avtalet är det mest flexibla avtalet inom WTO i och med att varje enskilt medlemsland avgör vilka sektorer man vill åta sig att hålla öppna för utländsk konkurrens och göra bindande åtaganden för. Länderna avgör också själva hur omfattande dessa åtaganden ska vara och de kan även välja att inte göra några åtaganden alls i specifika sektorer eller delar av sektorer, t.ex. genom att undanta sjukvård men inkludera sjukgymnaster. Enligt den s.k. mest-gynnad-nation-principen gäller åtaganden som en medlem gör gentemot en annan medlem också generellt i förhållande till alla övriga WTO-medlemmar. Men det finns även undantag från denna regel, t.ex. har alla EU-länder undantag för audiovisuella tjänster. Det finns även möjlighet att införa s.k. ensidiga preferenser till de minst utvecklade länderna (MUL) genom ett undantag som innebär att EU skulle kunna ge extra förmånligt tillträde till EU-

marknaden för tjänsteexportörer från de minst utvecklade länderna genom en s.k. waiver.

Förhandlingar om marknadstillträde inom GATS innebär att länder utbyter listor med varandra där man anger vilka sektorer och för vilka leveranssätt man vill att motparten gör åtaganden och vilka åtaganden man själv är beredd att göra. Genom ett åtagande i GATS förbinder sig en medlem att inte införa nya diskriminerande eller handelsbegränsande regler inom en viss sektor. Utöver förhandlingarna om marknadstillträde förhandlas även fyra s.k. regelfrågor som rör inhemska regleringar, en eventuell skyddsmekanism, subventioner och offentlig upphandling.

Det har från vissa medlemsländer inom WTO funnits en förhoppning om att tjänsteförhandlingarna skulle kunna återupptas inom WTO, men då det ännu inte har skett har ett antal medlemsländer, däribland EU, sedan i mars 2013 förhandlat det separata plurilaterala avtalet TISA. Förhandlingarna omfattar 50 länder, dvs. nästan en tredjedel av medlemmarna inom WTO. Den uttalade utgångspunkten är att vidareutveckla GATS och skapa ett avtal som är bättre och mer förutsägbart med målsättningen att avtalet på sikt ska kunna införlivas i WTO. Målet med TISA är att göra det möjligt för utländska och inhemska företag att konkurrera på lika villkor, s.k. icke-diskriminering. Sverige är sedan tidigare öppet för tjänstehandel, baserat på den fria etableringsrätten, och har få begränsningar. TISA-deltagarna säger sig bl.a. vara beredda att ta itu med nyare frågor som påverkar tjänstehandeln, som t.ex. dataflöden och internet.

Regeringskansliet har i ett faktablad från oktober 2015 adresserat några av de frågor som lyfts i de här aktuella motionerna om tjänstehandel inom ramen för TISA. Här framgår t.ex. att tjänster som bedrivs i offentlig regi, utan vare sig konkurrens eller vinstintresse, är uteslutna i definitionen tjänst. När det gäller tjänster som tillhandahålls åt den offentliga sektorn väljer varje land om det ska göra s.k. åtaganden om tillträde till sin marknad och därmed inte diskriminera mellan inhemska och utländska leverantörer. Sverige har inte gjort några åtaganden om offentlig finansierad hälso- och sjukvård, offentligt finansierad utbildning och utbildning erkänd av det allmänna, distribution av vatten samt film, tv och andra audiovisuella tjänster. Sverige har (sedan GATS 1995) inkluderat helt privatfinansierade vårdcentraler, sjuksköterskor, barnmorskor, sjukgymnaster, tandläkare och psykologer. I praktiken betyder det enligt regeringen att Sverige åtar sig att utländska leverantörer ska kunna erbjuda dessa tjänster i Sverige på samma villkor och enligt samma regler som svenska leverantörer. Sjukhus är dock undantagna. I det frihandelsavtal som EU förhandlat fram med Kanada (CETA) inkluderar Sverige för första gången helt privat utbildning (t.ex. språkutbildning, ledarskap, it-kurser) och privatfinansierade sjukhus.

När det gäller tjänstesektorer inom samhällsnyttiga sektorer som t.ex. vatten- och elförsörjning, utbildning och renhållning får Sverige själv ta ställning till om och i vilken utsträckning dessa sektorer ska bindas. Enligt informationsmaterialet framgår att Sverige inte brukar ändra svenska regler till

följd av handelsavtal, utan bara garantera det som redan gäller. I handelsavtal har Sverige gjort åtaganden om icke-diskriminering och tillträde till marknaden för elförsörjning, transporter, post och renhållning.

Slutligen framgår att TISA enligt faktabladet inte kommer att ge möjlighet till tvistlösning mellan investerare och stat.

Även kommissionen adresserar några av de farhågor och frågor som finns kring TISA på sin webbplats. Här framgår bl.a. i likhet med uppgifterna i faktabladet att TISA inte kommer att omfatta åtgärder för att skydda investerare, så som tvistlösningsmekanismen mellan investerare och stat (ISDS). Vidare anför kommissionen att den s.k. ratchetklausulen inte kommer att innebära att ett land inte kan införa ett särskilt handelshinder som den tidigare och ensidigt hade tagit bort för en viss sektor där den gjort ett åtagande. Ratchetklausulen i TISA kommer enligt kommissionen endast att gälla åtaganden om nationell behandling (dvs. om likabehandling av utländska och lokala leverantörer) och kommer inte att tillämpas på åtaganden om marknadstillträde (dvs. avgöra i vilken utsträckning utländska leverantörer kan verka (t.ex. om det finns ett monopol eller inte). Varje land kan välja vilka typer av tjänster utländska leverantörer kan erbjuda och på vilka villkor. Om ett land beslutar att inte göra något åtagande för marknadstillträde kommer det alltid att ha rätten att stänga sektorn för konkurrens i framtiden, t.ex. genom att införa ett monopol. De tjänster som EU har beslutat om undantag för, t.ex. offentlig finansierad hälso- och sjukvård samt upptagning, rening och distribution av vatten, kan därmed enligt vad kommissionen anför inte bli föremål för någon ratchetklausul eftersom EU har beslutat om att inte göra några åtaganden om marknadstillträde för dessa tjänster. Vidare anför kommissionen att varje enskilt land kan bestämma att inte tillämpa ratchetklausulen på en särskild tjänst som omfattas av förhandlingarna. Det här betyder enligt kommissionen att EU kan välja att från ratchetklausulen undanta beslut om att behandla utländska tjänsteleverantörer på samma sätt som lokala leverantörer för vissa tjänster. Ett undantag kan omfatta EU som helhet eller ett eller flera medlemsländer. EU kan därmed enligt kommissionen återta ett beslut om att avlägsna ett diskriminerande hinder för utländska företag i en sektor som undantas från den nämnda klausulen.

Europaparlamentets utskott för internationella handelsfrågor (INTA) antog den 18 januari 2016 ett förslag till Europaparlamentets resolution med Europaparlamentets rekommendationer till kommissionen om förhandlingarna om avtalet om handel med tjänster (TISA) med 33 röster för och 6 röster mot. I ett pressmeddelande om förslaget till resolution framgår bl.a. att INTA anser att förhandlingarna om ett nytt tjänstehandelsavtal bör leda till internationella regler och fler möjligheter för företag i EU att tillhandahålla sådana tjänster som t.ex. transport och telekommunikationer i tredjeländ. Samtidigt framhålls att ingenting bör hindra EU eller nationella och lokala myndigheter från att upprätthålla, förbättra och tillämpa sina egna lagar, särskilt när det gäller

grundläggande rättigheter, arbetstagares rättigheter och skydd av personuppgifter. Vidare understryks att offentliga tjänster entydigt ska uteslutas ur förhandlingarna.

INTA noterar att EU:s marknad är betydligt mer öppen än vad som är fallet för de flesta övriga parterna och beklagar att många viktiga tjänstemarknader i världen fortfarande är stängda för EU:s leverantörer. INTA anser att i förhandlingarna bör kommissionen sträva efter att uppnå en ömsesidighet på alla nivåer med alla parter för att befästa sin position som världens största exportör. I synnerhet bör kommissionen bl.a. sträva efter ett ambitiöst öppnande av parternas offentliga upphandling, telekom, transport, finansiella och professionella tjänster, och möjliggöra fler tillfällen för högt kvalificerade personer i EU att arbeta utanför EU samt minska byråkratin och öka informationen till små och medelstora företag som ofta saknar ekonomiska och personella resurser för att sätta sig in i internationella handelsregler. INTA begär också särskilda skyddsåtgärder för EU:s konsumenter när det gäller roamingavgifter för mobiltelefoner och provisionsbetalningar för kreditkort som tas ut vid utlandsresor.

INTA efterlyser också ett klart och tydlig undantag för känsliga sektorer inom EU, bl.a. alla offentliga tjänster såsom utbildning, hälsa, sociala tjänster, de sociala trygghetssystemen och audiovisuella tjänster. INTA noterar att många av de tjänster som omfattas av TISA-förhandlingarna innebär flöde av data. INTA inser att digital innovation är en tillväxtmotor men betonar samtidigt att EU:s normer om uppgiftsskydd inte är ett handelshinder utan en grundläggande rättighet och som sådan inte på något sätt bör äventyras av det kommande avtalet. EU-medborgarnas personuppgifter måste behandlas i full överensstämmelse med de regler för dataskydd och säkerhet som gäller i Europa och TISA måste innehålla ett entydigt och juridisk bindande undantag för de befintliga och framtida bestämmelserna kring skydd av personuppgifter i EU. När det gäller rörlighet för personer bör EU:s åtaganden enligt INTA begränsas till högst kvalificerad personal som tillhandahåller en tjänst för en begränsad tid och på vissa villkor som föreskrivs i den nationella lagstiftningen i det land där tjänsten ska utövas. INTA uppmanar också EU att avstå från att ge nya åtaganden om en aktiv rörlighet för tredjelands motsvarigheter, åtminstone fram till att andra parter väsentligt förbättrar sina erbjudanden. INTA begär också att förhandlarna juridiskt ska säkra rätten för EU:s nationella och lokala lagstiftare att reglera i det allmännas intresse för att uppnå sådana mål som folkhälsa, konsumentssäkerhet och miljöskydd och för att bidra till en hållbar utveckling. INTA efterfrågar också ytterligare insatser för insyn i förhandlingarna, bl.a. genom att alla förhandlingsdokument görs tillgängliga för alla parlamentsledamöter och genom att kommissionen publicerar faktablad för allmänheten där de olika delarna av avtalet förklaras. Slutligen framgår att INTA stöder Kinas begäran om att få ansluta sig till förhandlingarna och att det eftersträvar att säkerställa framtida försök att göra avtalet multilateralt.

I förslaget till resolution uttalar sig även INTA om den s.k. ratchet-klausulen. Kommissionen uppmanas att undanta s.k. standstill- och ratchet-klausuler för åtaganden om marknadstillträde och att undanta att de tillämpas på känsliga sektorer, t.ex. offentliga och kulturella tjänster, offentlig upphandling, leveranssätt 4 (tillfällig personrörlighet), transport och finansiella tjänster, för att möjliggöra tillräcklig flexibilitet för att återföra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse till offentlig kontroll, att bevara rätten av EU och medlemsstaterna att modifiera deras åtaganden i enlighet med GATS.

INTA:s betänkande med förslaget till resolution kommer senare att bli föremål för behandling i plenum i Europaparlamentet.

Utskottets ställningstagande

I motion 2015/16:194 (V) förordas att riksdagen ska uppmana regeringen att verka för att EU lämnar TISA-förhandlingarna. Vidare föreslås i motion 2015/16:374 (V) att riksdagen ska uppmana regeringen att verka för att vatten och sanitet exkluderas från alla pågående förhandlingar om internationella handelsavtal. Utskottet vill med anledning av dessa motionsyrkanden inledningsvis framhålla vikten av tjänstehandel. Utskottet har också i sitt inledande ställningstagande i detta betänkande betonat vikten av frihandel, och tjänstehandeln utgör numera en betydande del av Sveriges handel. Förhandlingar kring ett uppdaterat tjänstehandelsavtal är därför viktiga, och i linje med vad utskottet anförde i sitt ställningstagande om handels- och investeringsavtalet med Förenta staterna konstaterar utskottet att det är först när avtalet är färdigförhandlat som det blir möjligt att ta ställning till avtalet fullt ut. I likhet med de övriga avtal som kommissionen förhandlar skulle ett eventuellt TISA-avtal också bli föremål för godkännande av Europeiska rådet och Europaparlamentet.

Utskottet delar dock motionärernas uppfattning att det är olyckligt att tjänstehandelsavtalsförhandlingarna sker vid sidan om de multilaterala WTO-förhandlingarna men noterar samtidigt att förhandlingarna är öppna för fler länder att ansluta sig till om de önskar. Det finns även en möjlighet att införa ensidiga preferenser särskilt för de minst utvecklade länderna genom ett undantag, en s.k. waiver, och därmed kan tjänsteexportörer från de minst utvecklade länderna få extra förmånligt tillträde till EU-marknaden. Utskottet vill också understryka vikten av att ett nytt tjänstehandelsavtal, likt andra handelsavtal, ska respektera demokratiskt fattade beslut. Stater ska ha rätt att reglera för att skydda sina medborgare, konsumenter, arbetstagares rättigheter, hälsa och miljö.

När det gäller det förslag till tillkännagivande som förordas i motion 2015/16:374 (V) om vatten och sanitet noterar utskottet att både regeringen och kommissionen uppger att det när det gäller tjänster som tillhandahålls åt den offentliga sektorn väljer varje land om det ska göra s.k. åtaganden eller inte om marknadstillträde inom ramen för TISA-förhandlingarna. Tjänster som drivs i offentlig regi, utan vare sig konkurrens eller vinstintresse, är vidare

uteslutna i definitionen tjänst. EU har beslutat att inte göra några åtaganden för bl.a. upptagning, rening och distribution av vatten samt förvaltning av tjänster. Sverige omfattas av detta undantag. När det gäller sanitet har Sverige gjort samma åtaganden sedan GATS för avloppstjänster.

När det gäller tjänstehandel noterar utskottet att det förekommer direkt motstridiga uppgifter om vad som gäller för vilka tjänster som ska omfattas av TISA-avtalet och vad avtalet kommer att innehålla i övrigt. Utskottet har en förståelse för att förhandlingsmandatet och de positionspapper som publicerats av kommissionen kan ge upphov till olika tolkningar och en osäkerhet kring vad avtalet kan komma att innehålla, men vill samtidigt framhålla vikten av att samtliga sidor tar sitt ansvar för att se till att debatten blir så välgrundad som möjligt genom att de olika företrädarna utvecklar sina argument och tolkningar.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2015/16:194 (V) och 2015/16:374 (V) i de berörda delarna.

Miljöteknik och TRIPS-avtalet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om miljöteknik och TRIPS-avtalet. Utskottet noterar att det pågår diskussioner för att lösa problemet och konstaterar att några viktiga steg har tagits. Utskottet betonar vikten av att söka en lösning som inte innebär att patent-systemet undermineras.

Jämför reservation 9 (V).

Motionen

I partimotion 2015/16:187 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) betonas behovet av att utvecklingsländer får tillgång till modern miljöteknik för att de ska ha några möjligheter att bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas. För att få tillgång till den modernaste och miljövänligaste tekniken måste utvecklingsländerna i dag betala dyra patentlicenser, vilket de inte har råd med; i stället får de använda sig av gammal teknik där patenträtten gått ut. Motionärerna konstaterar att det har inrättats ett center för tekniköverföring i Köpenhamn, men att det i övrigt saknas konkreta initiativ för att underlätta tekniköverföring till utvecklingsländer. Sverige bör driva på EU och andra industriländer så att en storskalig tekniköverföring kan komma till stånd, t.ex. för att få till stånd en reform av bestämmelser kring patent och immaterialrätt på vissa utvalda tekniker. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att i internationella

klimatförhandlingar verka för att grön teknik som bekämpar klimatförändringarna ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner har fått.

Vissa kompletterande uppgifter

TRIPS-avtalet

Avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPS) utgör en del av WTO:s regelverk och innehåller bl.a. bestämmelser om patent och upphovsrätt. Utskottet har i ett tidigare betänkande redogjort för innehållet i avtalet (bet. 2011/12:NU13). I detta sammanhang kan även WTO:s arbete med att ta fram ett avtal för gröna varor (se avsnittet om Environmental Goods Agreement, EGA, i det inledande avsnittet i det här betänkandet) med syfte att ta bort tullar på miljövaror nämnas.

Arbetet inom ramen för FN:s klimatförhandlingar

Vid FN:s klimatmöte i Köpenhamn 2009 enades parterna om att etablera en ny klimatfond: den gröna klimatfonden (Green Climate Fund, GCF). Fondens uppdrag är att stödja utvecklingsländer genom insatser för klimatanpassning och minskade utsläpp av växthusgaser, inklusive skogsrelaterade insatser. Fonden kommer inledningsvis att stödja utvecklingsländerna genom att tillhandahålla bidrag och förmånliga lån. Fondens syfte är att skala upp den privata sektorns investeringar i utsläppsminskings- och anpassningsåtgärder och kommer att anslå en betydande del av resurserna för att finansiera verksamhet inom den privata sektorn. Regeringen har beslutat om att bidra med 4 miljarder kronor till den gröna klimatfonden. Bidraget, som omfattar perioden 2015–2018, utgör det mest ambitiösa bidraget per capita av alla givarländer. Regeringen uppger att den avser att verka för att EU som helhet blir pådrivande för att utveckla källor till klimatfinansiering och intar en konstruktiv hållning i fråga om klimatfinansiering efter 2020.

Vid FN:s klimatmöte i Cancún 2010 beslutade parterna att inrätta ett teknikcenter, Climate Technology Centre and Network (CTCN). Teknikcentret har till uppgift att underlätta överföring av teknik genom att tillhandahålla tre grundläggande tjänster. För det första ska det på begäran av utvecklingsländerna ge tekniskt stöd för att påskynda överföring av klimatteknik. För det andra ska det skapa tillgång till information och kunskap om klimatteknik. För det tredje ska det främja samarbete mellan klimatteknikintressenter via centrumets nätverk av regionala och sektoriella experter från den akademiska världen, den privata och den offentliga sektorn och forskningsinstitut.

I december 2015 hölls FN:s klimatmöte i Paris där parterna enades om ett antal åtgärder för att underlätta tekniköverföring till utvecklingsländer. Av avtalstexten framgår bl.a. att utvecklingsländerna ska ges stöd, även ekonomiskt, för att genomföra de åtaganden som specificeras när det gäller

teknik. Stödinsatserna till utvecklingsländerna ska beaktas vid de globala översyner av avtalet som ska göras vart femte år. I Paris enades parterna också om att stärka teknikmekanismen och att genomförandekommittén för teknikmekanismen (Technology Executive Committee) och teknikcentret ska stödja genomförandet av Parisavtalet. I bilagan till avtalet anför parterna bl.a. att de tagit hänsyn till de särskilda behov och den särskilda situation som de minst utvecklade länderna befinner sig i när det gäller finansiering och överföring av teknik.

Utskottets ställningstagande

Våren 2015 behandlade utskottet ett likalydande yrkande som det i motion 2015/16:187 (V) om miljöteknik och TRIPS-avtalet. Liksom då vill utskottet framhålla vikten av att utvecklingsländer får tillgång till ny, energieffektiv teknik. Klimatförändringarna är en av vår tids stora utmaningar och om världens koldioxidutsläpp ska bromsas behöver betydande steg tas bl.a. i utvecklingsländerna. Ökad tillgång till modern miljöteknik är centralt för att dessa länder ska kunna minska utsläppen samtidigt som de utvecklas hållbart. Utskottet delar därför även fortsättningsvis motionärernas uppfattning att det är bekymmersamt att utvecklingsländerna i dag ofta inte har råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken.

Utskottet har tidigare noterat att det pågår diskussioner för att hitta en lösning på detta problem, bl.a. inom de internationella klimatförhandlingarna och inom ramen för WTO. Utskottet kan nu konstatera att i det internationella klimatavtal som tecknades i december 2015 vid FN:s klimatmöte i Paris har världens länder tagit några viktiga steg för att underlätta tekniköverföringen till fattiga länder, och att dessa åtaganden ingår i den del av avtalet som ska följas upp. I artikel 10, punkt 6 fastslås att utvecklingsländerna ska ges stöd, inklusive ekonomiskt stöd, för att genomföra de åtaganden som specificeras när det gäller teknik. Stödet ska bl.a. syfta till att stärka samarbetsåtgärder kring teknikutveckling och tekniköverföring i olika skeden av teknikcykeln. Vidare framgår att tillgänglig information om insatser i samband med stöd för teknikutveckling och tekniköverföring till utvecklingsländer ska beaktas vid de globala översyner som i enlighet med artikel 14 i avtalet ska göras vart femte år. Av artikel 13 i avtalet framgår att information om sådant stöd som ges och som avses bl.a. i artikel 10 ska tillhandahållas av såväl de parter som ger stöd som de utvecklingsländer som tar emot stöd. Utvecklingsländerna ska dessutom uppge vilket stöd de är i behov av. Vid klimatmötet i Paris beslutades också att det teknikcenter (CTCN) som inrättats inom ramen för klimatförhandlingarna och som har till uppgift att bistå utvecklingsländer med kunskap om miljöteknik ska stödja genomförandet av avtalet.

När det gäller finansiering vill utskottet också återigen påminna om det arbete som sker inom ramen för FN:s gröna klimatfond.

Vidare konstaterar utskottet att framsteg har gjorts inom ramen för det frihandelsavtal för gröna varor (EGA) som förhandlas mellan ett antal

medlemsländer i WTO, och parterna arbetar för att ett avtal ska kunna slutas under 2016. Utskottets förhoppning är att detta avtal så småningom ska kunna utvecklas till ett multilateralt avtal.

Utskottet vill betona vikten av att fullfölja dessa åtaganden och fortsätta diskussionerna för att söka politiska lösningar som inte innebär att patentsystemet undermineras då detta riskerar att leda till att viktiga innovationer uteblir eftersom utvecklingen av miljöteknik kräver stora investeringar i forskning och utveckling och ett visst risktagande. Därmed avstyrks motion 2015/16:187 (V) i den berörda delen.

Handel med sälprodukter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om handel med sälprodukter. Utskottet framhåller vikten av att respektera de internationella handelsreglerna och WTO:s tvistlösningsmekanism. Utskottet konstaterar därutöver bl.a. att frågan i närtid spelat ut sin roll.

Jämför reservation 10 (M, SD).

Motionen

Säljakt behövs för att skydda fisket och därmed behövs även fortsatta möjligheter till handel med sälprodukter, sägs det i kommittémotion 2015/16:2600 av Ulf Berg m.fl. (M). Sedan 2008 råder ett förbud mot handel med sälprodukter men genom ett undantag kan handeln fortsätta i Sverige. Motionärerna konstaterar dock att den fortsatta handeln riskerar att upphöra eftersom undantaget anses strida mot WTO-lagstiftning och WTO uppmanar EU att ändra sin lagstiftning. Motionärerna menar att det stundande hotet utgör ett etiskt problem eftersom jakten på säl kommer att fortsätta men däremot kommer saluföringen att förbjudas och därmed blir det även problem att nyttja de sälar som jagas. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att ta fram en strategi för hur den har tänkt att agera för att säkerställa att handeln med sälprodukter tillåts även i framtiden.

Vissa kompletterande uppgifter

Våren 2015 behandlade utskottet ett likalydande yrkande som det i motion 2015/16:2600 (M) om sälprodukter. Frågan, som var aktuell i och med att den var då föremål för en WTO-tvist, var vid tidpunkten föremål för förhandlingar i EU:s miljøråd. I kommissionens förslag hade det s.k. förvaltningsundantaget som innebär att en begränsad småskalig försäljning av sälprodukter i Sverige är möjlig tagits bort. Kommissionens syfte med lagstiftningsförslaget var att genomföra rekommendationerna från WTO:s tvistlösningsorgan. Utskottet avstyrkte motionen bl.a. med hänvisning till att

regeringen enligt uppgift från Näringsdepartementet i de pågående rådsförhandlingarna om kommissionens förslag drev linjen att en småskalig försäljning av sälprodukter utan vinstintresse även fortsättningsvis skulle vara tillåten genom ett tillägg till förordningen.

Den 6 oktober 2015 antog Europaparlamentet och rådet en förordning¹ som innebär att EU:s förbud mot handel med sälprodukter anpassas till WTO:s regler. Förordningen har tillämpats sedan den 18 oktober 2015. Anpassningen innebär att ett av undantagen avskaffas och att tydligare villkor anges för det andra. Undantaget för sälprodukter som härrör från jakt som bedrivs för hållbar förvaltning av marina resurser har nu strukits. Det konstateras emellertid i förordningen att detta kan skapa problem i vissa medlemsstater och att detta bör beaktas vid framtida utvärderingar. Undantaget för sälprodukter som härrör från jakt som bedrivs av inuitsamhällen eller andra ursprungsbefolkningar har klargjorts. Sådan jakt måste uppfylla tre villkor:

- jakten har traditionellt bedrivits av samhället eller befolkningen
- jakten bedrivs för, och bidrar till, samhällets eller befolkningens självhushållning, inbegripet för att tillhandahålla livsmedel och inkomst till stöd för dess liv och varaktiga försörjning, och bedrivs inte främst av kommersiella skäl
- jakten bedrivs med vederbörlig hänsyn till djurskydd med beaktande av livsstilen i samhället eller befolkningen och jaktens självhushållningssyfte.

Om det finns belägg för att säljakt bedrivs främst i kommersiella syften, får kommissionen förbjuda saluförande av sälprodukter som härrör från jakten i fråga eller begränsa den mängd som får saluföras. Kommissionen kommer då att i förväg samråda med experter (även från medlemsstaterna).

Utskottets ställningstagande

I motion 2015/16:2600 (M) förordas att riksdagen ska uppmana regeringen att ta fram en strategi för hur den har tänkt att agera för att säkerställa att handeln med sälprodukter är tillåten även i framtiden. Som framgår av det föregående avsnittet är grunden till att frågan har aktualiserats en WTO-tvist, och EU har i oktober 2015 antagit en ny förordning som innebär att förbudet mot handel med sälprodukter har anpassats till WTO:s regler. Anpassningen innebär att undantaget för sälprodukter som härrör från jakt som bedrivits för hållbar förvaltning av marina resurser har strukits. Därmed är det inte längre tillåtet med en begränsad småskalig försäljning av sälprodukter. Utskottet, som behandlade ett likalydande yrkande våren 2015, vill liksom då inledningsvis framhålla vikten av att respektera de internationella handelsreglerna och WTO:s tvistlösningsmekanism. Utskottet konstaterar att förordningen erkänner att det borttagna undantaget kan skapa problem i vissa medlemsstater

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/1775 av den 6 oktober 2015 om ändring av förordning (EG) nr 1007/2009 om handel med sälprodukter och om upphävande av kommissionens förordning (EU) nr 737/2010.

och att detta bör beaktas vid framtida utvärderingar. Vidare konstaterar utskottet att regeringen under rådsförhandlingarna om den nya förordningen aktivt verkat för att behålla undantaget, vilket den också anser skulle vara förenligt med WTO:s regler. Det finns dock ett stort motstånd inom EU mot säljakt, och det har därmed saknats stöd för regeringens linje. I och med att en förordning antagits har frågan enligt utskottets mening i närtid spelat ut sin roll. Vidare är det utskottets bedömning att regeringen vid en eventuell framtida utvärdering av förordningen skulle verka för att återinföra det nu borttagna undantaget. Därmed anser utskottet att det inte finns något behov av ett riksdagsuttalande enligt det som föreslås i motion 2015/16:2600 (M), vilken därmed avstyrks i den här aktuella delen.

EU:s inre marknad

Främjande av EU:s inre marknad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om främjande av EU:s inre marknad. Utskottet hänvisar bl.a. till den förda politiken på området och aviserade åtgärder.

Jämför reservation 11 (M, C, L, KD).

Motionerna

Riksdagen bör uppmana regeringen att verka för att den inre marknaden utvecklas genom att EU:s tjänstedirektiv breddas och omfattar ökad rörlighet inom fler sektorer, enligt ett förslag (yrkande 5) i kommittémotion 2015/16:2449 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, FP, KD).

För att säkerställa Europeiska unionens långsiktiga överlevnad krävs enligt vad som sägs i Centerpartiets motion 2015/16:2368 av Anders W. Jonsson m.fl. mer av det som en gång gjorde medlemsländerna framgångsrika: handel och öppenhet. För att skapa fler jobb och en ökad tillväxt bör EU ingå fler frihandelsavtal, skapa en gemensam digital inre marknad och värna om den ekonomiska stabiliteten i unionen för att därigenom möjliggöra för fler investeringar. Detta bör riksdagen enligt motionärerna tillkännage för regeringen.

Samarbetet inom EU utgör en ovärderlig grund för Sveriges fortsatta ekonomiska utveckling och välfärd, framhålls i partimotion 2015/16:2261 av Jan Björklund m.fl. (FP). I motionen framhålls en rad faktorer som är av betydelse för fler jobb och högre tillväxt. Motionärerna konstaterar bl.a. att Sveriges välfärd är i högsta grad beroende av hur EU:s inre marknad utvecklas

och framhåller betydelsen av att många varor och tjänster i Europa befriats från många handelshinder. Samtidigt framhålls att den inre marknaden bör utvecklas vidare, särskilt den digitala marknaden och den stora potential som finns i e-handeln. Vidare betonar motionärerna att Europa behöver mer frihandel och de ser mycket positivt på arbetet med att få till stånd ett frihandelsavtal mellan EU och Förenta staterna (TTIP) då ett avtal enligt deras uppfattning skulle leda till fler jobb och ökad tillväxt, såväl i Europa som i Förenta staterna. Detta bör riksdagen enligt motionärerna tillkännage för regeringen.

Vissa kompletterande uppgifter

Mål och inriktning

I det inledande avsnittet om främjande av internationell handel framgår också riksdagens mål för EU:s inre marknad samt regeringens inriktning för politiken på området.

Meddelanden från kommissionen

Kommissionen har i närtid presenterat två meddelanden som rör EU:s inre marknad: kommissionens meddelande om en strategi för en inre digital marknad i Europa (KOM(2015) 192) och kommissionens meddelande om att förbättra den inre marknaden – bättre möjligheter för individer och företag (KOM(2015) 550). Utskottet kommer under våren 2016 att skriva ett utlåtande om det senare av dessa två.

I det förstnämnda meddelandet om strategi för en inre digital marknad presenterar kommissionen en rad åtgärder som bygger på tre grundpelare. För det första, en förbättrad tillgång till digitala varor och tjänster för konsumenter och företag. Detta kräver enligt kommissionen att de stora skillnaderna mellan nätvärlden och den fysiska världen försvinner snabbt, så att hinder för gränsöverskridande verksamhet undanröjs. För det andra, skapa goda förutsättningar för att digitala nät och tjänster ska blomstra. Detta kräver enligt kommissionen en säker och pålitlig infrastruktur och innehållstjänster med hög hastighet, i kombination med rätt regelverk för innovation, investeringar, rättvis konkurrens och liknande spelregler. För det tredje att maximera tillväxtpotentialen för den europeiska digitala ekonomin. Detta kräver enligt kommissionen investeringar i IKT-infrastruktur, IKT-teknik, exempelvis molntjänster och stordata, i forskning och innovation för att stimulera industrins konkurrenskraft och i bättre offentliga tjänster, delaktighet och kompetens.

De åtgärder som föreslås i det andra meddelandet för att förbättra den inre marknaden syftar till att skapa en fördjupad och rättvisare inre marknad, som bygger på möjligheter, modernisering och resultat. Kommissionen presenterar bl.a. åtgärder för att möjliggöra en balanserad utveckling för den s.k. delnings-ekonomin och åtgärder för att hjälpa små och medelstora företag och

nystartade företag att växa. Vidare vill kommissionen se en förverkligad tjänstemarknad utan gränser, och aviserar bl.a. att den kommer att lansera ett lagstiftningsinitiativ för att införa ett tjänstepass och föreslå lagstiftningsåtgärder för att åtgärda lagstiftningshinder, t.ex. skillnader i bolagsform, aktieägarkrav, och sektorsövergripande begränsningar inom viktiga uppdrags-tjänster. Vidare avser kommissionen att åtgärda begränsande bestämmelser i detaljhandelssektorn och förebygga diskriminering av konsumenter och företagare. Kommissionen vill också skapa förutsättningar för att uppmuntra till modernisering och innovation, bl.a. genom att modernisera systemen för kvalitetsnormer och stödja medlemsländerna i offentlig upphandling i syfte att göra den mer öppen, effektiv och ansvarig. Kommissionen vill också befästa EU:s immaterialrättsliga regelverk och kommer bl.a. att lägga fram initiativ för att konsolidera och modernisera bestämmelserna om immateriell äganderätt, inbegripet åtgärder för att stödja utnyttjandet av immaterialrättigheter i små och medelstora företag. Kommissionen betonar också att det är nödvändigt att EU-lagstiftningen efterlevs för att den inre marknadens möjligheter och fördelar ska kunna utnyttjas, och kommissionen aviserar därför åtgärder för att se till att krav uppfylls och att det sker ett smart genomförande. Tjänstedirektivet ska ge bättre effekt genom att kommissionen kommer att föreslå ett nytt anmälningsförfarande som möjliggör kontroller uppåt vad gäller motivering och proportionalitet i fråga om ny nationell lagstiftning som begränsar den fria rörligheten för tjänster. För att stärka den inre marknaden för varor avser kommissionen bl.a. att lägga fram en åtgärdsplan som omfattar hela EU för att öka medvetenheten om ömsesidigt erkännande och se över förordningen om ömsesidigt erkännande.

Utskottets ställningstagande

I motionerna 2015/16:2261 (FP), 2015/16:2368 (C) och 2015/16:2449 (M) framhålls betydelsen av att utveckla EU:s inre marknad. Utskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande. Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionerna att EU:s inre marknad är av stor betydelse för Sverige och att mer kan göras för att undanröja hinder för att genomföra en väl fungerande inre marknad och utveckla den gränsöverskridande handeln. Inte minst kan t.ex. mer göras för att säkerställa att de åtgärder som redan finns på plats genomförs på ett tillfredsställande sätt i samtliga medlemsstater. Samtidigt anser utskottet att den inre marknaden inte bör vara ett mål i sig utan ett medel, och stora krav måste ställas på bl.a. säkerhet, arbetsrätten, folkhälsa, miljöhänsyn och konsumentskydd.

Som framgår av det föregående avsnittet har kommissionen nyligen lanserat en strategi för den digitala inre marknaden och en strategi för den inre marknaden. Bland de åtgärder som kommissionen listar i den senare av dessa två strategier ingår bl.a. åtgärder för att förverkliga en tjänstemarknad utan gränser. Regeringen har i en faktagrapport (2015/16:FPM17) om kommissionens meddelande om inre marknadsstrategin uttalat att den delar

kommissionens uppfattning att det är viktigt att åtgärder vidtas för att främja och stärka EU:s inre marknad. Utskottet noterar vidare att regeringen i stort välkomnar meddelandet och att den betonar att det för svenskt vidkommande är åtgärder på tjänsteområdet och den digitala inre marknaden som är av högsta prioritet, särskilt i de sektorer som har högst potential för tillväxt och gränsöverskridande handel inom EU. De prioriteringar regeringen lyfter fram inför det fortsatta arbetet med strategin sammanfaller därmed med de områden motionärerna framhåller som särskilt viktiga. De aviserade åtgärderna i strategierna kommer när de bl.a. återkommer i form av lagstiftningsförslag att bli föremål för beredning i konkurrenskraftsrådet och Europaparlamentet. Riksdagen kommer då att få ta ställning till kommissionens mer preciserade förslag. Utskottet kommer också under våren 2016 att skriva ett granskningsutlåtande om kommissionens meddelande om inre marknadsstrategin, då företrädare för de olika partierna i utskottet får en möjlighet att utveckla sin syn på de aviserade åtgärderna.

Därmed avstyrks motionerna 2015/16:2261 (FP), 2015/16:2368 (C) och 2015/16:2449 (M) i de aktuella delarna.

Exportförbudet för snus

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om exportförbudet för snus. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 12 (SD).

Motionerna

I motion 2015/16:553 av Erik Andersson (M) konstateras att svenska män har den lägsta dödligheten per capita inom EU när det gäller tobaksrelaterade sjukdomar, vilket sägs förklaras av att det i Sverige finns tillgång till snus som är ett avsevärt mindre skadligt alternativ till rökning. Det är enligt motionären uppenbart att EU:s förbud mot export och försäljning av snus leder till en försämrad folkhälsa i övriga länder. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att agera ansvarsfullt och verka för att snusförbudet inom EU avskaffas.

Även i motion 2015/16:953 av Jesper Skalberg Karlsson och Erik Bengtzboe (båda M) förordas att riksdagen ska uppmana regeringen att verka för att avskaffa EU:s totalförbud mot export av svenskt snus. Motionärerna påtalar att det svenska snuset är den enda produkten som är totalförbjuden, vilket är den hårdaste av alla tillgängliga handelsregleringar. Vidare framhålls att det finns principiellt goda anledningar, inte minst utifrån ett folkhälso-perspektiv, för riksdagen att återkommande påminna regeringen och kommissionen om att Sverige inte accepterar de skäl som anges för totalförbudet.

Också i kommittémotion 2015/16:2853 av Johan Nissinen m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att avskaffa EU:s

totalförbud mot export av svenskt snus. Snusförbudet är enligt motionärerna oförenligt med de principer som handelsunionen bygger på. Vidare framhålls att det inte finns några övertygande argument om att upprätthålla exportförbudet, tvärtom är argumenten för att tillåta export långt mycket tyngre. Förbudet är enligt motionärerna också förenat med betydande samhällsekonomiska kostnader eftersom det innebär stora summor i förlorade exportintäkter för Sverige.

Vissa kompletterande uppgifter

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden som på olika sätt berört exportförbudet för svenskt snus, senast våren 2015 (bet. 2014/15:NU13). Utskottet behandlade då flera förslag om att riksdagen bör uppmana regeringen att verka för att häva förbudet för export av svenskt snus. Utskottet som avstyrkte yrkandena konstaterade i enlighet med tidigare års ställningstagande att en överenskommelse hade nåtts kring ett nytt tobaksdirektiv och att frågan därmed, oavsett inställning i sak, inte längre hade samma aktualitet.

Det nya tobaksdirektivet (2014/40/EU) antogs av Europaparlamentet och ministerrådet den 3 april 2014. Direktivet började gälla den 20 maj 2014 och EU:s medlemsländer har därefter två år på sig för att införa de nya bestämmelserna i den egna lagstiftningen. Av direktivet framgår att det svenska undantaget för snus finns kvar och att export- och försäljningsförbudet för svenskt snus till resten av EU kvarstår. Den förra regeringen framhöll i en tidigare faktapromemoria att den ansåg att en enhetlig och ansvarsfull reglering som omfattar alla tobaksprodukter, där alla produkter bedöms utifrån samma kriterier, bör eftersträvas. Vidare beklagade den förra regeringen att vissa tobaksprodukter enligt förslaget till ett nytt tobaksdirektiv ska fortsätta att särbehandlas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden som på olika sätt berört exportförbudet för svenskt snus, senast våren 2015 (bet. 2014/15:NU13). Utskottet behandlade då liknande motionsyrkanden som de i motionerna 2015/16:533 (M), 2015/16:953 (M) och 2015/16:2853 (SD). Utskottet kan nu i likhet med då konstatera att ett nytt tobaksdirektiv (2014/40/EU) antogs den 3 april 2014 och att det av detta framgår att export- och försäljningsförbudet för svenskt snus till resten av EU kvarstår, liksom det svenska undantaget för snus. Utskottet ansåg då att frågan, oavsett inställning i sak, inte längre hade samma aktualitet. Det är en bedömning som utskottet står fast vid, och de nämnda motionerna avstyrks därmed.

Metall- och skrothandel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om metall- och skrothandel. Utskottet hänvisar till pågående arbete. Jämför reservation 13 (SD).

Motionerna

I motion 2015/16:771 av Krister Hammarbergh (M) framhålls problemet med att det varje år stjäls stora mängder metall i Sverige, inte minst koppar. Stölder som i sin tur förorsakar skador för mångmiljonbelopp i form av tågförseningar, el- och teleavbrott, störningar i industriproduktionen, försenade byggen och ett förskingrat kulturarv. För att komma till rätta med problemen bör enligt motionären ett antal åtgärder vidtas. Riksdagen bör därför enligt motionären uppmana regeringen att införa ett särskilt tillstånd – s.k. certifiering – för att handla med metallskrot (yrkande 1), ett förbud mot kontanthantering vid uppköp av metallskrot (yrkande 2) och en skyldighet att föra bok över inköp även för annan metallhandel än guld (yrkande 3).

I kommittémotion 2015/16:2852 av Josef Fransson m.fl. (SD) konstateras att stölderna av framför allt koppar har ökat i takt med att metallpriserna har stigit. Problemen med metallstölder drabbar allt från småföretag till kyrkor och tågtrafiken, och leder bl.a. till att Sveriges kulturarv utarmas och till stora samhällsekonomiska kostnader. För att komma till rätta med problemen förordar motionärerna att riksdagen bör uppmana regeringen att återkomma med förslag om att dels återinföra tillståndskravet för handel med skrot (yrkande 1), dels införa ett kontantförbud inom skrothandelsbranschen (yrkande 2).

I motion 2015/16:917 av Rickard Nordin (C) förordas ett riksdagsuttalande om att skrothandeln ska likställas med handeln med ädla metaller. Motionären konstaterar att stölderna av mindre ädla metaller har ökat lavinartat de senaste åren i takt med att råvarupriserna har stigit. När det gäller handel med ädla metaller finns det fler regler som minskar risken för att oseriösa handlare obehindrat kan handskas med stöldgods, det handlar bl.a. om krav på tillstånd, myndighetstillsyn och krav på legitimation. Liknande regler bör enligt motionären införas för skrothandeln för att förhindra att samhället förlorar miljonbelopp. Reglerna är redan väl kända för företag som handlar med ädla metaller och det finns utarbetade rutiner runt dessa regler på polismyndigheter runt om i landet.

Vissa kompletterande uppgifter

Handel med skrot reglerades fram till 1999 bl.a. i lagen (1981:2) om handel med skrot och begagnade varor. Från och med 1999 avskaffades den särskilda regleringen av handel med skrot.

Regeringen beslutade i augusti 2013 att tillsätta en särskild utredare (dåvarande justitierådet Annika Brickman) med bl.a. uppdraget att lämna en bedömning om huruvida det bör införas ett lagstadgat förbud mot att använda kontanter och checkar som betalningsmedel vid handel med metallskrot. Ett syfte med ett sådant förbud skulle vara att stävja brottsligheten med metallstöder. I november 2014 överlämnades utredningen *Handel med begagnade varor och med skrot* (SOU 2014:72) till regeringen. I utredningen föreslås att det införs ett förbud mot att använda kontanter, checkar och postväxlar som betalningsmedel vid handel med metallskrot i näringsverksamhet. Det främsta syftet med förbudet är att minska antalet metallstöder. Utredningen anser även att vid sidan av detta huvudmål bör regleringen kunna medverka till en förbättrad marknad med konkurrens på lika villkor i skrothanteringsbranschen. Utredningen har även övervägt om de näringsidkare som bedriver handel med metallskrot ska omfattas av ett tillståndskrav. En tillståndsreglering skulle enligt utredningen dock innebära en inskränkning av näringsfriheten och bör därför bara användas i sammanhang där viktiga samhällsintressen motiverar en sådan inskränkning. Enligt utredningens mening har det inte framkommit att behovet av kontrollåtgärder är särskilt stort och att det därför inte finns tillräckliga skäl för en tillståndsreglering. I stället anser utredningen att det bör införas en anmälningsplikt för näringsidkare som handlar med skrot. På så sätt kan den utsedda tillsynsmyndigheten få kännedom om vilka näringsidkare som bedriver verksamhet i skrothanteringsbranschen.

Utredningen har varit ute på remiss och när remisstiden gick ut den 9 mars 2015 hade 48 remissvar kommit in. Näringsdepartementet uppger att frågan är under beredning.

Utskottets ställningstagande

I motionerna 2015/16:771 (M), 2015/16:917 (C) och 2015/16:2852 (SD) föreslås olika åtgärder för att stoppa metallstöder, bl.a. att införa ett kontantförbud och ett tillståndskrav för handel med metallskrot. Som framgår i det föregående avsnittet avstyrkte utskottet våren 2015 (bet. 2014/15:NU10) liknande förslag med hänvisning till den pågående beredningen av Skrothandelsutredningens slutbetänkande (SOU 2014:72). Liksom då vill utskottet påminna om att Skrothandelsutredningen i likhet med det som efterfrågas i flera motioner föreslog att det bör införas ett förbud mot att använda kontanter, checkar och postväxlar som betalningsmedel vid handel med metallskrot. Detta för att stävja de metallstöder som bl.a. innebär störningar i infrastruktur, att kulturhistoriska byggnader skadas och kostnader för den som drabbas och samhället i stort. Utredningen har också tittat närmare på möjligheten att införa ett tillståndskrav för handel med skrot. Utredningen konstaterar dock att ett tillståndskrav skulle innebära en inskränkning av näringsfriheten och anser att det inte finns tillräckliga skäl för sådana kontrollåtgärder som en tillståndsreglering skulle innebära. Utredningen föreslår i stället att de som handlar med skrot ska vara skyldiga att anmäla detta till den ansvariga myndigheten.

Utskottet konstaterar att remissvaren och utredningens förslag för närvarande bereds inom Näringsdepartementet och står kvar vid sin uppfattning att riksdagen inte bör föregripa det pågående arbetet.

Riksdagen bör därför avslå de här aktuella motionsyrkandena.

Övrigt om handel på den inre marknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om handel på den inre marknaden. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående insatser.

Motionerna

I motion 2015/16:772 av Krister Hammarbergh (M) konstateras att trots stora insatser de senaste åren för att minimera gränshinder för näringslivet mellan Sverige och Finland kvarstår många gränshinder. Samtidigt har det enligt motionären tillkommit nya gränshinder som gör det svårare att arbeta, studera eller driva näringsverksamhet över landsgränsen. Motionären anser att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att initiera en översyn över existerande gränshinder i syfte att lättare ta bort eller minimera dessa.

I motion 2015/16:1317 av Jimmy Ståhl (SD) påtalas att tester har visat att det finns stora skillnader mellan de olika alkoholmätare som säljs på marknaden. Motionären efterlyser en standard med tillförlitlighet för alkoholmätare och anser att de apparater som inte håller måttet inte bör få säljas. För att en alkoholmätare ska få säljas bör den vara godkänd av ett ackrediteringsföretag så att användaren kan vara säker på resultatet. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att det enbart får säljas säkra alkoholmätare.

Svensk djurhållning står inför stora utmaningar, så stora att många lantbruk inte ser någon annan väg än att lägga ned sin djurproduktion, sägs i motion 2015/16:2752 av Hanna Wigh (SD). Vidare framhålls att det är oerhört viktigt att Sverige upprättar en stark självförsörjningsgrad och att svenska bönder ges förutsättningar att planera för framtiden. Sveriges medlemskap i EU har inneburit att det svenska djurskyddet blivit en orättvis konkurrensnackdel för de svenska djurproducenterna. Att sänka kraven på svensk djurhållning är dock inte ett realistiskt alternativ enligt motionären som i stället föreslår att det ska införas importtariffer på animaliska produkter som importeras till Sverige. När animaliska produkter som inte lever upp till minimikraven i svensk djurhållning och slakt importeras bör de beläggas med en importtariff för att vika de orättvisa förhållanden som styr marknaden i dag (yrkande 2). För animaliska produkter som lever upp till minimikraven i svensk djurhållning bör det införas en särskild importtariff (yrkande 1).

Det svenska gränshindersarbetet mellan Sverige och Norge måste stärkas, sägs det i motion 2015/16:1963 av Fredrik Christensson och Daniel Bäckström (båda C). Flera undersökningar har enligt vad som sägs i motionen visat att de

hinder företagen stöter på främst finns inom tre områden: tull och moms, olikheter i regelverk och standarder samt brist på information. Gränshindren drabbar vidare framför allt små och medelstora företag som har begränsade resurser för att ta sig förbi dessa hinder. De svenska myndigheternas gränshinderuppdrag behöver enligt motionärerna förtydligas och informationen till framför allt små och medelstora företag måste förbättras. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att den ska verka för att minska gränshinder för näringslivet mellan Sverige och Norge.

I motion 2015/16:899 av Penilla Gunther (KD) påpekas att höga tullar gör det omöjligt för företag att importera biomassa till ett rimligt pris. Detta försvårar för de företag som vill utveckla produkter som är baserade på biomassa, t.ex. läkemedel, blöjor och engångsmaterial inom vården. Motionären konstaterar att de tullar som finns på import av biomassa gör det svårt att förverkliga en s.k. bioekonomi, dvs. en ekonomi som använder hållbart förnybara naturresurser för att producera biobaserade produkter, energi och tjänster. Enligt motionären bör åtgärder vidtas för att sänka tullarna för import av biomassa, vilket riksdagen bör tillkännage för regeringen.

Vissa kompletterande uppgifter

Solvit

Solvit startades 2002 för att tillgodose behovet av en mer informell process där företag och personer kostnadsfritt kan få hjälp med snabba och pragmatiska lösningar på problem som de upplever på den inre marknaden. I varje EU-land samt i Norge, Island och Lichtenstein finns ett Solvitcentrum som tar emot anmälningar om hinder i en gemensam databas för att sedan analysera problemet och i samarbete med varandra och myndigheten i det land där problemet uppstått försöka komma till rätta med det. En lösning på problemet kan vara att myndigheten ändrar sitt agerande, men ett resultat av Solvits arbete kan också vara ett konstaterande att inget EU-rättsligt brott har begåtts. Solvit har inga sanktionsmöjligheter och kan inte tvinga myndigheter att agera i enlighet med vad Solvit kommit fram till. Det här sättet att arbeta har dock enligt uppgift från Kommerskollegium, som ansvarar för Sveriges Solvitcentrum, visat sig framgångsrikt och har hjälpt många företag och personer genom åren att få ut det mesta av den inre marknaden.

Europeiska standarder för alkoholmätare

Sedan 2013 finns det två nya europeiska standarder för alkoholmätare för utandningskontroll, en avsedd för allmänt bruk (SS-EN 16280:2012) och en avsedd för professionellt bruk som t.ex. polis och företag (SS-EN 15964:2011). I standarden avsedd för allmänt bruk anges krav på grundläggande säkerhet och prestanda, provningsmetoder och krav på märkning, märkning och bruksanvisning. Standarden ger också riktlinjer för

att testa överensstämmelseförfarande som består av ett antal tekniska prestandatester. Vidare framgår att de uppmätta värdena i dessa enheter inte är avsedda att användas för att motbevisa resultaten av de bevis av alkoholintag uppmätta av alkoholmätare för utandningskontroll som omfattas av standarden avsedd för professionellt bruk eller liknande nationella bestämmelser. Mätresultaten måste därför, så långt det är praktiskt möjligt, visas för att skydda användaren från att underskatta hans alkoholkoncentration baserad på mätosäkerheter som är inneboende i varje mätning.

Motorförarnas helnykterhetsförbund, MHF, är en trafiksäkerhetsorganisation med särskild inriktning på trafiknykterhet. MHF genomför kvalitets-testning i laboratorium av de alkoholmätare som finns att köpa i Sverige. Information om testresultaten sprids till handeln, media och allmänheten i syfte att få bort de dåliga produkterna samtidigt som de tillförlitliga produkterna ska marknadsföras i butiker och bensinstationer. På förbundets webbplats publiceras en lista över de produkter som har testats. Här framgår vilka alkoholmätare som uppfyller standardkraven samt testresultaten där produkterna kategoriseras efter om de är pålitliga och driftsäkra, pålitliga, pålitliga för eget bruk eller underkända. Här finns även ett antal köpråd riktade till konsumenten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har här att behandla förslag om gränshinder för företag, importtariffer och säkra alkoholmätare.

Utskottet har tidigare behandlat motioner med förslag om åtgärder för att undanröja gränshinder för företag. Med anledning av det som anförs i de nu aktuella motionerna om gränshinder för företag, dvs. 2015/16:772 (M) och 2015/16:1963 (C), vill utskottet påminna om sitt ställningstagande våren 2015 då det senast behandlade liknande yrkanden (bet. 2014/15:NU13). Inom ramen för Nordiska rådet, Nordiska ministerrådet och dess gränskommittéer och regionala arbetsgrupper sker ett samarbete som spelar en viktig roll för att bl.a. kartlägga och avlägsna gränshinder. Därtill ägnas särskild uppmärksamhet åt gränsöverskridande samarbete inom ramen för EU:s sammanhållningspolitik och målet för territoriellt samarbete under perioden 2014–2020. Detta sker bl.a. genom att främja konkurrenskraften hos näringslivet i gränsregionerna, t.ex. genom de gränsregionala programmen Interreg Nord, Interreg Bottnia-Atlantica och Östersjöprogrammet. I dessa program deltar förutom Sverige både Finland och Norge, trots att Norge inte är en del av EU. Utskottet vill också, liksom då, påminna om tjänsten Solvit som initierades av kommissionen 2002 och som har nämnts i det föregående avsnittet. Utskottet delar fortsatt motionärernas uppfattning att det är viktigt med insatser för att minimera gränshinder för företag, och det är därför positivt att det sker flera insatser på området med den inriktning som efterfrågas i motionerna.

Som framgår av det inledande avsnittet om främjande av internationell handel har EU en gemensam handelspolitik och en gemensam inre marknad.

Det betyder bl.a. att det inte tillämpas några tullar inom EU och att de importtullar som gäller för import från länder utanför EU fastställs på unionsnivå. Sverige kan därför inte införa några nationella importtullar för animaliska produkter kopplade till nivån på djurvälfrädsregler för djurhållning och slakt i enlighet med det som föreslås i motion 2015/16:2752 (SD).

När det gäller tullar på import av biomassa konstaterar utskottet att även rätten att vidta handelspolitiska skyddsåtgärder faller inom EU:s exklusiva kompetens. I regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2014 (skr. 2014/15:65) framhåller regeringen att handelsskyddsåtgärder, i synnerhet antidumpningsåtgärder, är allvarliga ingrepp i det fria handelsutbytet och att de bör användas restriktivt. Regeringen anför vidare att den konsekvent har framfört behovet av en reform av regelverket i frihandelsvänlig riktning och att den har verkat aktivt för att EU ska modernisera förordningarna på handelsskyddsområdet. Som framgår i det föregående avsnittet har kommissionen lagt fram ett förslag om en modernisering av EU:s handelspolitiska skyddsinstrument. Utskottet konstaterar att regeringen i budgetpropositionen för 2016 (utg.omr. 24) framhåller att den har fortsatt att arbeta för en mer restriktiv användning av EU:s handelspolitiska skyddsinstrument och att den därför är kritisk till kommissionens pågående ansats till modernisering eftersom förslaget går i protektionistisk riktning. Utskottet finner därmed att det finns en samsyn mellan motionärens och regeringens inställning i frågan om handelspolitiska skyddsåtgärder. Utskottet, som också omfattas av denna samsyn, konstaterar därför att ett riksdagsuttalande kan besparas.

Slutligen när det gäller motion 2015/16:1317 (SD) om säkra alkoholmätare konstaterar utskottet att det sedan 2013 finns två internationella europeiska standarder för alkoholmätare, varav en för privat användande. Även om standarderna i sig inte hindrar försäljning av undermåliga alkoholmätare fyller de en viktig funktion eftersom de kan vägleda konsumenterna att hitta de produkter som uppfyller kraven, då det tydligt framgår att dessa är certifierade enligt den aktuella standarden.

Därmed föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga av de här aktuella motionsyrkandena.

Reservationer

1. Främjande av internationell handel, punkt 1 (M, C, L, KD)

av Lars Hjalmered (M), Hans Rothenberg (M), Ulf Berg (M), Helena Lindahl (C), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Penilla Gunther (KD) och Maria Weimer (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:1189 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 8,

2015/16:2449 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 1 och 4,

2015/16:2451 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 2,

2015/16:2601 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 10,

2015/16:2603 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 2 och

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 29,

bifaller delvis motion

2015/16:2849 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 5 och avslår motionerna

2015/16:268 av Caroline Szyber (KD) och

2015/16:2849 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkandena 4 och 7–9.

Ställningstagande

Handel och öppenhet skapar jobb och välbefinnande i Sverige och i andra länder. Världens länder växer tillsammans när frihandel river murar och låter människor, varor och tjänster korsa gränserna. Vi delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionerna 2015/16:1189 (M, C, FP, KD), 2015/16:2449 (M), 2015/16:2451 (M) och 2015/16:2971 (M) att världen och Sverige behöver mer frihandel och färre murar. Protektionism är ett av de största hoten mot en väl fungerande världshandel. Protektionism är också ett av de största hoten mot svensk export. Om jobben ska fortsätta bli fler måste Sverige förbli öppet mot sin omvärld. Sveriges export motsvarar nästan hälften av landets BNP, och export är beroende av import. I likhet med motionärerna anser vi att Sverige ska vara den främsta rösten inom EU och i världen för frihandel och öppenhet. Om EU bygger barriärer mot omvärlden tappar vi konkurrenskraft och skadar vår egen utveckling. Vi och våra partier vill underlätta för handel och stärka företagets exportmöjligheter genom att fortsätta riva handels hinder, samtidigt som konsumentskyddet och miljön värnas.

Sveriges resa från fattigdom till välstånd grundlades med hjälp av frihandel och näringsfrihet. Det är på den solida grunden vi bör fortsätta att bygga vårt välstånd. Genom fler frihandelsavtal kan vi öka vår förmåga att sätta standarder för den globala ekonomin, för såväl handel, respekt för internationell rätt och avtal som för hälsa och miljö. Fler människor kan då dra nytta av en öppen värld där flödet av varor, kapital och tjänster stiger i snabbare takt och välståndet ökar. Detta skapar i sin tur en gemensam styrka att genom välståndets krafter kunna värna fred och säkerhet, liksom demokrati och mänskliga fri- och rättigheter, vilket är avgörande för den globala utvecklingen.

Vi lägger i detta sammanhang också stor vikt vid att fördjupa det nordiska samarbetet genom att montera ned gränshinder och underlätta människors möjligheter att röra sig över gränserna. Det nordiska samarbetet, som är unikt både till följd av sin närhet och sin politiska samsyn ska främja ökad konkurrenskraft i en globaliserad värld och gemensamt göra oss bättre rustade att möta framtidens utmaningar.

Liksom motionärerna anser vi att EU:s frihandelsavtal ska vara så ambitiösa och heltäckande som möjligt. WTO:s regelverk är satt under hård press. Det är därför viktigt att slå vakt om och bidra till ett robust internationellt handelssystem som tryggar att ingångna avtal och överenskommelser efterlevs. Sverige bör därför driva på för ett nytt globalt frihandelsavtal inom ramen för WTO. Några viktiga steg togs vid WTO:s ministermöte i Nairobi i december 2015 men den stora utestående frågan om hur Doharundan ska hanteras måste fortsatt vara prioriterad. Handel är på många sätt ett redskap för utveckling, inte minst för mindre utvecklade länders ekonomier. Genom att handla växer ekonomierna, och utvecklingsländernas medborgare får större möjligheter att påverka sin framtid. Här spelar den nya tidens mönster med ökade inslag av e-handel stor roll. För Sveriges och Europas del är detta särskilt angeläget då 80 procent av tillväxten nu sker utanför Europa.

Det är angeläget att ett så brett och djupt handelsavtal som möjligt snarast kommer på plats mellan Europa och Förenta staterna och Sverige bör vara en drivande kraft i förhandlingarna. EU:s frihandelsavtal med Sydkorea och Kanada som träffades under alliansregeringens tid är två exempel på där Sverige bidragit till att öka handeln med vår omvärld samtidigt som det stärkt banden till specifika länder. Sverige bör även fortsatt fokusera på specifika länder i enlighet med den s.k. länderlista som upprättats. Här kan Sverige ligga i framkant för nya marknader som håller på att öppnas upp och bidra med kunskap och expertis i syfte att bygga upp landet samtidigt som vi kan exportera frihetliga demokratiska värderingar. Intressanta sådana länder som kan komma att öppnas upp för svensk exportmarknad i en nära framtid är exempelvis Iran och Kuba. Detta ligger i linje med det som förordas i motion 2015/16:2601 (M) om att Sverige ska verka för fler handelsavtal med tredjeländ. Den tidigare regeringen arbetade hårt för att möjliggöra svensk export av mer mat till Kina genom handelsavtal. Sverige exporterar även mycket spännmål till tredjeländ. Det finns därmed flera länder där svensk mat

borde vara attraktiv och där regeringen bör verka för handelsavtal, däribland Japan och Förenta staterna. På så vis kan svenska livsmedelsproducenter utöka sin export, vilket skulle gynna både primärproducenter och livsmedelsföretag.

Handelspolitiken behöver kontinuerligt anpassas till att vår ekonomi blir alltmer tjänsteintensiv. De största ansträngningarna har länge varit inriktade på att montera ned tullmurar inom jordbruks- och industriområdet. Det arbetet ska fortsätta, men nu måste det läggas större kraft på att även ta bort handelshinder inom tjänsteområdet. Barriärer och nationell särslagstiftning som står i vägen för utvecklingen inom den digitala ekonomin måste också bekämpas.

Vi delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionerna 2015/16:2601 (M) och 2015/16:2971 (M) om handeln som ett viktigt verktyg i kampen för en bättre miljö. Genom att ta bort tullar och handelshinder kan man även utöka den gröna frihandeln för miljö- och klimatsmarta varor, tjänster och teknologier. Sverige bör därför verka för att ett grönt frihandelsavtal inrättas. Tullarna på gröna varor, grön energi och grön teknik måste slopas helt. Listan över de produkter som ska vara tullfria och som förhandlas av ett stort antal WTO-medlemmar inom ramen för ett grönt frihandelsavtal (Environmental Goods Agreement) måste bli lång. Dessutom måste det bli bättre samstämmighet i EU:s handelspolitik. Ofta lägger EU på höga antidumpingtullar på förnybar energi och energiteknik, vilket är kontra-produktivt.

Med en allt oroligare omvärld blir frågor om energisäkerhet allt viktigare. Ökad frihandel inom energi och energiteknik är en förutsättning för att bli av med de europeiska ländernas beroende av rysk gas och olja. Energisäkerhet ska därför prioriteras i frihandelsförhandlingar. När EU förhandlar frihandelsavtal bör ett särskilt energikapitel ingå.

Sammantaget anser vi att riksdagen bör uppmana regeringen att verka med den inriktning som vi har anfört ovan. Med det sagda tillstyrker vi samtliga berörda motioner i här aktuella delar. I den mån det vi har anfört överensstämmer med yrkande 5 i motion 2015/16:2849 (SD) bör det också tillstyrkas. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

2. Främjande av internationell handel, punkt 1 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:2849 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkandena 4, 5 och 7–9,

bifaller delvis motion

2015/16:2449 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 4 och avslår motionerna

2015/16:268 av Caroline Szyber (KD),

2015/16:1189 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 8,

2015/16:2449 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 1,

2015/16:2451 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 2,

2015/16:2601 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 10,

2015/16:2603 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 2 och

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 29.

Ställningstagande

Vi, och övriga sverigedemokrater, har en positiv syn på en fri och öppen handel med varor och tjänster. Handeln minskar protektionism samt förmedlar kontakter och kompetens mellan länder och världsdelar. Den globala handeln är därmed en stor bidragande faktor till både ökat välstånd och minskad fattigdom. Som anförs i motion 2015/16:2849 (SD) anser vi och övriga sverigedemokrater att goda handelsrelationer och konkurrensneutrala globala handelsavtal är av största vikt eftersom det genererar en väl avstämd handelspolitik och bidrar till sunda konkurrensförhållanden. Detta gynnar bl.a. den svenska industrin och deras handelspartner, som tillsammans står för ungefär en femtedel av Sveriges BNP, tre fjärdedelar av Sveriges export och direkt eller indirekt sysselsätter omkring 1 miljon människor. Industrin och deras handelspartner är därmed ryggraden i den svenska ekonomin.

I likhet med vad som anförs i den nämnda motionen anser vi att Sverige som nation hela tiden måste utveckla rätt förutsättningar för att vara ett attraktivt land för industriföretag. Vårt parti anser att Sverige ska verka för sund konkurrens och därmed icke snedvridande konkurrensregler, både nationellt och globalt. Stora exportnationer och ekonomiskt tunga nationer ska inte agera protektionistiskt och ge marknadsstöd och snedvridande subventioner till sin egen industri.

Som vi anförde inledningsvis är Sverigedemokraterna i grunden positivt till frihandel och globala handelsavtal i dess helhet. Vi anser att Sverige inom såväl EU som internationella forum, som WTO, ska verka för en öppen och fri handel och för att motverka protektionism. Få saker skulle skada Sveriges industri mer än om vi och våra handelspartner skulle börja begränsa eller på andra sätt förhindra eller fördyra internationell handel. Vi förordar att Sverige ska föra en frihandelsvänlig linje både som nation och inom EU i linje med det vi här anför.

Som medlem i EU är Sverige en del av den inre marknaden. I likhet med motionärerna är vi dock i vissa avseenden kritiska till EU-medlemskapet. Även om villkoren för Sveriges EU-medlemskap bör diskuteras i framtiden så ser vi samtidigt att Sverige ändå kommer att förbli en del av EU:s inre marknad, i likhet med Norge och Island.

Om medlemsländerna inom EU ska exportera vissa jordbruksvaror till länder utanför EU kan man under vissa förutsättningar få exportbidrag, vilket är ett instrument för att göra priserna och jordbruksproducenter mer stabila inom EU. Detta får dock konsekvenser för mottagarländerna där marknaden kan övermättas och slå ut lokala producenter. I vissa fall finns även en djurskyddsaspekt i exportbidraget där levande djur kan transporteras över långa sträckor. Vi delar den uppfattning som kommer till uttryck i den nämnda motionen att exportbidrag är direkt skadliga för utvecklingsländernas självförsörjningsgrad och strider mot intentionerna i svensk djurlagstiftning och vi anser därför att regeringen kraftfullt ska verka för att dessa avskaffas. Med anledning av den överenskommelse som nåddes i Nairobi i december 2015 vill vi framhålla att det är positivt att WTO nu enats om att exportsubventioner ska avskaffas men vi vill mot bakgrund av tidigare erfarenheter från Bali påminna om att det inte är säkert att processen kommer att flyta på obehindrat, vissa länder har också fått flera år på sig att fasa ut subventionerna. Ett riksdagsuttalande om att regeringen kraftfullt ska verka för att dessa avskaffas är därför alljämt relevant.

I enlighet med motionärerna ser vi vidare vikten av att skapa globala handelsavtal, men vi vill samtidigt understryka vikten av innehållet i dessa och hur detta påverkar den svenska marknaden. Ett avtal är inte per automatik optimalt ur svensk synvinkel utan här måste hänsyn tas till att det berör många sektorer och faktorer. Vi, och övriga sverigedemokrater, anser därför att avtal ska skrivas med hänsyn till reella fördelar för den svenska industrin. Vissa avtal kan t.ex. även om de gynnar svenska sektorerers intressen gynna andra starka handelsnationers sektorer mer. Vi anser därmed att handelsavtal i första hand ska prioritera en real tillväxt i den svenska industrin. Handelsavtal kan därför riktas mot t.ex. regionala delar av världen eller genom bilaterala samt multilaterala avtal nationer emellan för att uppnå bästa möjliga effekter. Vidare anser vi att även andra intressen än rent ekonomiska bör kunna beaktas inom handelspolitiken, t.ex. djuretik, hållbart företagande (CSR) och miljöaspekter där prioriteringen ska ligga på ett minskat koldioxidläckage.

Sammantaget anser vi att riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i detta ställningstagande och de fem tillkännagivanden som föreslås i motion 2015/16:2849 (SD) som behandlas i det här avsnittet. Därmed tillstyrks den nämnda motionen i berörda delar. I den mån det vi har anfört sammanfaller med yrkande 4 i motion 2015/16:2449 (M) bör det också tillstyrkas. Övriga motionsyrkanden avstyrks med hänvisning till att riksdagen bör uppmana regeringen att verka i enlighet med den inriktning som vi gett uttryck för här.

3. Handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna, punkt 2 (M, C, L, KD)

av Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Ulf Berg (M), Helena Lindahl (C), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Penilla Gunther (KD) och Maria Weimer (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:1189 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 9 och avslår motion

2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi delar den uppfattning som framförs i motion 2015/16:1189 (M, C, FP, KD) att Sverige ska vara pådrivande för ett ambitiöst transatlantiskt handels- och investeringsavtal mellan EU och Förenta staterna (TTIP). Detta skulle kunna stärka både världsekonomin, de svenska företagens och konsumenternas handelsmöjligheter och leda till många nya jobb. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att vara pådrivande för ett sådant ambitiöst avtal. I motion 2015/16:194 (V) ställs krav på att riksdagen i stället ska uppmana regeringen att verka för att EU lämnar TTIP-förhandlingarna. De skäl som uppges är bl.a. att TTIP-avtalet enligt motionärerna kan innebära försämringar på en rad områden såsom jordbruk, livsmedelssäkerhet, klimat, miljö, energi, offentlig service och arbetstagares rättigheter. Vi vill understryka vikten av förhandlingarna mellan EU och Förenta staterna och menar att det vore direkt skadligt för EU att lämna förhandlingarna då frånvaron av ett avtal skulle innebära uteblivna möjligheter för företag, jobb och tillväxt.

Med detta tillstyrker vi motion 2015/16:1189 (M, C, FP, KD) och avstyrker motion 2015/16:194 (V) i berörda delar.

4. Handels- och investeringsavtalet mellan EU och Förenta staterna, punkt 2 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 och avslår motion

2015/16:1189 av Lars Hjälmered m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 9.

Ställningstagande

Liksom Vänsterpartiet är jag starkt kritisk till centrala delar av TTIP-avtalet som jag menar sammantaget kan innebära försämringar på en rad områden såsom jordbruk, livsmedelssäkerhet, klimat, miljö, energi, offentlig service och arbetstagares rättigheter. Min och mitt partis kritik riktar sig i huvudsak mot dels de nuvarande förslagen till ISDS och regulativt samarbete som tillsammans kan bli ett dubbellås mot progressiv lagstiftning, dels de nuvarande förslagen om att öppna upp den offentliga sektorn för ytterligare marknadsliberalisering och privatisering.

Trots att kommissionen vidtagit åtgärder både när det gäller förslag till ny tvistlösningsmekanism i TTIP och den bristande insynen i förhandlingarna menar jag, och Vänsterpartiet, att betydande problem kvarstår på båda dessa områden, vilket jag utvecklar mer utförligt i två andra ställningstaganden som specifikt handlar om dessa aspekter i detta betänkande.

I likhet med vad som anförs i motion 2015/16:194 (V) menar jag att TTIP-avtalet med nuvarande innehåll kan få stora negativa konsekvenser för de stater som omfattas. Jag, och Vänsterpartiet, anser att det vore bättre att försöka lösa de enkla handelshinder som finns mellan EU och Förenta staterna, som t.ex. ett fåtal omotiverade tullar och vissa regelskillnader, i stället för att sjösätta ett jättelikt avregleringsavtal som TTIP de facto är. Givet avtalets innehåll och de negativa effekter det kan medföra på en mängd områden förordar jag att riksdagen uppmanar regeringen att verka för att lämna TTIP-förhandlingarna.

Därmed tillstyrker jag den nämnda motionen i berörd del och avstyrker motion 2015/26:1189 (M, C, FP, KD) i den här aktuella delen.

5. Tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal, punkt 3 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:2849 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 6 och avslår motion 2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7.

Ställningstagande

Vi och Sverigedemokraterna är generellt positiva till ett handelsavtal mellan EU och Förenta staterna, det s.k. TTIP-avtalet. Vi tror att ett avtal skulle stärka

den svenska industrin genom borttagandet av både tariffära och befintliga icke-tariffära handelshinder, men också genom att förebygga tillkomsten av nya handelshinder. Vi ser vidare positivt på Förenta staternas uttalande indikationer om transparens, deltagande och ansvarstagande och vår förhoppning är att framtagna standardiseringar styr mot redan befintliga handelsmekanismer i WTO:s avtal. Avtalet innehåller dock väldigt många faktorer, och komplexiteten är påtagande när det gäller bl.a. det tekniska och de icke-tariffära regelhindren, jämfört med borttagande av t.ex. ekonomiska tullar. Vi och vårt parti anser att parterna i första hand ska se över de områden där det finns störst möjlighet till regelsamarbeten, snarare än att försöka hitta gemensamma nämnare för alla sektorer. Dessutom behövs, menar vi, en förståelse för att vissa regelverk är svåra att samköra på grund av olika myndighetsstrukturer och olika produktregelverk. En gemensam minsta nämnare för de olika sektorerna anser vi ska vara att de nya reglerna ska generera avkastning, ökad marknadsintegration och i viss mån skydd av nationella intressen. Därtill får det inte leda till att handelsrelationer med tredjeland försämrats. När det gäller utfallet i de olika sektorerna vill vi poängtera att redan framtagna prognoser är just generella uppskattningar. Rapporter som visar vilka sektorer eller regioner som gynnas av handelsavtalet är osäkra.

Även om vår generella uppfattning av avtalet i dess helhet är positiv när det gäller industrins exportmöjligheter vill vi i enlighet med vad som sägs i motion 2015/16:2849 (SD) flagga för vissa klausuler i avtalet. Vi och övriga sverigedemokrater anser att det ska tas i största beaktning hur tvistlösningsklausulen (ISDS) kommer att utformas i det slutgiltiga avtalet. En tvistlösningsklausul av ren Naftamodell är något som vi inte kan ställa oss bakom. Vidare förespråkar vi att avtalet ska innehålla en s.k. positiv lista där de delar som ska omfattas av handelsavtalet tas upp och inte en negativ lista där endast de delar som inte omfattas av avtalet listas. Ett framtida handelsavtal mellan EU och Förenta staterna får inte utmynna i en situation där företag kan stämna stater, där den svenska modellen skadas eller där avtalet i övrigt leder till en underminering av den svenska autonomi.

Till skillnad mot vad som anförs i motion 2015/16:194 (V) anser vi dock att handels- och investeringsavtal bör innehålla någon form av tvistlösningsmekanism. Vi delar dock en del av den kritik som framkommer i motionen mot ISDS och vill påminna om vad vi har sagt om investeringskydd och tvistlösning i utskottets utlåtande om kommissionens nya handelsstrategi (utl. 2015/16:NU8). Vi sverigedemokrater anser att tvistlösningsystemet mellan stat och investerare behöver uppdateras och insynen förstärkas. Detta föranleder att det allmänna, snarare än endast privata aktörer, behöver träda in i processen. Om det inte ska vara en fråga för vanlig domstol skulle en handelsdomstol i någon form kunna vara en lösning. Vi är dock kritiska till idén att EU skulle vara den aktör som är bäst lämpad att förändra systemet globalt. När det gäller förhandlingarna med Förenta staterna har dock EU som en av parterna självklart förmågan att genomföra detta.

Vi förordar därför att riksdagen bifaller motion 2015/16:2849 (SD) i berörd del och avslår motion 2015/16:194 (V) i de här aktuella delarna.

6. Tvistlösningsmekanismer i investeringsavtal, punkt 3 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1 och 7 samt
avslår motion
2015/16:2849 av Johan Nissinen m.fl. (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

En av de mest kontroversiella delarna i handels- och investeringsavtal som t.ex. TTIP-, CETA- och Singaporeavtalet är förslaget om investeringsskydd och tvistlösningsmekanismen Investor-State Dispute Settlement (ISDS). ISDS-klausulen innebär kortfattat att investerare ges rätt att stämma stater om lagstiftning och regleringar skulle komma att påverka investeringsvärdena negativt. I klartext kan företag, med hänvisning till ISDS-klausulen, kräva kompensation av stater för utebliven vinst. Stämningförfarandet och rättsprocessen sker i en s.k. skiljedomstol utanför det nationella rättssystemet. Investeraren och staten utser varsin jurist och tillsammans utser de en tredje jurist som får agera domare. Som påpekas i motion 2015/16:194 (V) är det således tre privata jurister som fäller dom i denna typ av rättsfall. Insynen är i de flesta fall mycket begränsad. Endast investeraren kan väcka talan i skiljedomstolen och staten kan alltså inte väcka talan mot investeraren. Jag delar den uppfattning som kommer till uttryck i den nämnda motionen att ISDS därmed utgör ett hot mot demokratiska beslut och innebär att makt över vår framtid flyttar från folkvalda och deras beslut i öppna församlingar till privata jurister och deras beslut i slutna förhandlingar.

Systemet med investeringsskydd och ISDS finns i många internationella handels- och investeringsavtal. Systemet inrättades efter andra världskriget i syfte att skydda investerare i handelsavtal med nationer som saknade stabila och fungerande rättssystem. Genom ISDS skyddades företagen mot direkt expropriering. I dag har ISDS alltmer kommit att utgöra ett skydd mot indirekt expropriering. Det handlar således inte längre om att skydda tillgångar som företagen äger utan om att skydda företagens beräknade vinster. Därmed kan företag stämma stater om de anser att nationella lagstiftningar hindrar dem och deras möjlighet att göra vinst. ISDS har därigenom blivit ett effektivt sätt att

förhindra progressiv lagstiftning och utgör i förlängningen ett direkt hot mot demokratin i de länder som berörs.

I enlighet med vad som sägs i den nämnda motionen anser jag att då både EU:s medlemsländer och dess motparter i ovan nämnda handelsavtal har stabila och fungerande rättssystem finns det ingen anledning att ta upp tvister i internationella domstolar, vilket är fallet med det nuvarande systemet. Det är orimligt att handelsavtal som förhandlats mellan stater med fungerande juridiska system ska innehålla ISDS-klausuler. Riksdagen bör därför kräva att regeringen verkar för att handelsavtal som förhandlats med stater med fungerande juridiska system inte ska innehålla ISDS-klausuler.

Riksdagen bör vidare, i enlighet med vad som efterfrågas i motionen, kräva att regeringen verkar för att staters rätt att lagstifta och reglera alltid ska gå före uppgörelser i handelsavtal. De internationella handels- och investeringsavtal som lyfts fram i den nämnda motionen kommer alla, om de blir verklighet, att påverka de berörda staternas lagar och regleringar i grunden. Förhandlingarna om ett TTIP-avtal har t.ex. ett uttalat syfte att avlägsna hinder i lagstiftningen som begränsar de potentiella vinster som transnationella företag kan göra på EU:s och Förenta staternas marknader, s.k. icke-tariffära handelshinder. För att minimera de handelsstörande effekterna vill EU-kommissionen upprätta ett s.k. regulativt samarbetsorgan där företrädare för EU:s och Förenta staternas tillsynsmyndigheter ska samarbeta kring nya regler och se över redan befintliga lagar. I processen ska olika intressenter, s.k. stakeholders, konsulteras, däribland företag. Målet för samarbetet är att uppnå en mer kompatibel, kvalitativ och effektiv lagstiftning och därigenom minska handelshindren. Inom ramen för det regulativa samarbetet ska företagen ges en särställning. All lagstiftning som näringslivet anser går emot deras intressen kommer att försvåras, förhalas eller till och med stoppas. Om detta blir verklighet får företagen stor makt över utformningen av regleringar, standarder och lagar i såväl EU som Förenta staterna.

Tillsammans med systemet om investeringsskydd och ISDS riskerar det regulativa samarbetet att bli ett dubbellås mot en progressiv lagstiftning genom att storföretagen ges unika möjligheter att påverka lagstiftningen innan den skrivs. Därefter kan de i efterhand stämma stater som trots detta inför lagar som innebär att företagets investeringsvärden påverkas negativt. Därmed menar jag och övriga vänsterpartister att uppgörelser i handelsavtal sätts före staters rätt att lagstifta och reglera. Sammantaget kan detta få stora negativa konsekvenser på en rad områden som jordbruk, livsmedelssäkerhet, klimat, miljö, energi, offentlig service och arbetstagares rättigheter. Jag och mitt parti anser att detta är ett fundamentalt hot mot demokratin. Storföretag ska inte tillåtas diktera villkoren för vilken lagstiftning som ska råda i enskilda länder.

Med detta tillstyrks motion 2015/16:149 (V) i de berörda delarna och motion 2015/16:2849 (SD) blir därmed i den här aktuella delen inte längre relevant och kan avstyrkas.

Sedan förslagen i motionerna lämnades in till riksdagen under den allmänna motionstiden 2015 har kommissionen presenterat ett nytt förslag till tvistlösningsmekanism i TTIP. Jag vill därför i detta sammanhang även påminna om vad jag har sagt då frågan varit aktuell för överläggning i utskottet (prot. 2015/16:6). Kommissionens reformerade förslag har inte ändrat det faktum att storföretagen kan stämma stater utanför nationella rättssystem. Sverige bör därför enligt min och Vänsterpartiets mening inte ställa sig bakom kommissionens nya förslag. Det riskerar att fungera hämmande för en framtida progressiv lagstiftning till skydd för människor och miljö. Eventuella stämningar kan, som jag anfört ovan, i stället hanteras inom ramen för befintliga nationella lagstiftningar och domstolsprocesser då både Förenta staterna och EU är fungerande rättsstater. Kommissionens nya förslag försöker möta den mycket kraftiga kritik som tidigare riktats mot tvistlösningsmekanismen (ISDS). Tyvärr löser inte kommissionens nya förslag grundproblemet att Europas medborgare inte vill se en överstatlig rättsprocessnivå för storföretag gentemot stater.

7. Insyn och konsekvensanalyser, punkt 4 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och
2015/16:1707 av Carl Schlyter (MP).

Ställningstagande

I likhet med vad som sägs i motion 2015/16:194 (V) anser jag att bristen på transparens, öppenhet och dialog i förhandlingar om internationella handelsavtal är ett allvarligt problem. Jag riktar i flera andra ställningstaganden kritik mot ett antal internationella handels- och investeringsavtal för vilka, vid sidan av det faktum att dessa avtal syftar till ökad avreglering, privatisering och försvagad lagstiftning, förhandlingarna präglas av slutenhet, sekretess och brist på insyn. Såväl förhandlingsmandat som resultat har varit sekretessbelagda. Trots att samtliga av dessa avtal kan komma att innebära stora negativa konsekvenser för medborgarna är insynen minimal. Under trycket av interna läckor, granskade undersökningar och civilsamhällets omfattande kritik har kommissionen visserligen vidtagit vissa åtgärder i rätt riktning där förhandlingsmandat och förslag har offentliggjorts, bl.a. när det gäller TTIP-förhandlingarna. Processen kring förhandlingarna är dock

fortfarande inte tillräckligt öppen. Detsamma gäller övriga avtal som lyfts fram i motion 2015/16:194 (V). Såväl den politiska högern som näringslivet brukar försvara den hemliga förhandlingsgång som präglar förhandlingarna kring internationella handelsavtal. Deras huvudargument är att öppenhet, insyn och dialog försvårar förhandlingsprocessen. Detta är enligt mig och övriga vänsterpartister argument som inte håller. Bristen på transparens, öppenhet och dialog i förhandlingar om internationella handelsavtal är ett allvarligt problem. Den här typen av förhandlingar, som kan påverka svenska medborgare i grunden, måste ske på ett transparent sätt där medborgare, folkrörelser, forskare och folkvalda politiker involveras och ges möjlighet att ge respons, framföra kritik och komma med förslag. Riksdagen bör därför genom att bifalla motion 2015/16:194 (V) i den här aktuella delen uppmana regeringen att verka för att alla förhandlingar om handelsavtal ska präglas av stor öppenhet och dialog med medborgare, folkrörelser, forskare och folkvalda politiker.

Jag delar vidare den uppfattning som kommer till uttryck i motion 2015/16:1707 (MP) om att riksdagen bör kräva att regeringen ger lämpliga myndigheter i uppdrag att genomföra en strategisk miljökonsekvensanalys av CETA och TTIP. Ambitionen i dessa avtal är betydligt större än traditionella investeringsavtal som oftast är 8–30 sidor långa. CETA-avtalet är på drygt 1 600 sidor och innehåller mycket noggranna genomgångar av vilka former av regelsamverkan som avses. För första gången finns dessutom marknadstillträden beskrivna som s.k. negativlistor, dvs. att allt per definition är öppet för konkurrens om inte ett undantag i förväg definieras i en lista. Detta skiljer sig från tidigare frihandelsavtal där man i stället anger specifikt vad som är öppet för konkurrens; om någon ny sektor eller tjänst tillkommer som aldrig funnits tidigare finns det en möjlighet att reglera den eller avreglera den efter statens eget önskemål. De avtal som nu förhandlas fram, som t.ex. CETA och TTIP, kan om de antas förväntas få betydligt större effekter, både positiva och negativa, än tidigare avtal: ömsesidigt erkännande av standarder, särskilda möjligheter för företag att påverka genomförande av lagstiftning, möjligheter att ifrågasätta den andra partens regler m.m. Dessa nya investeringsavtal riskerar därmed att få omfattande effekter på många områden som t.ex. livsmedel, bekämpningsmedel, bilar och elektronik och även på beslutsprocedurer och hur myndigheter ska samverka. Jag har i detta ställningstagande inledningsvis argumenterat för vikten av insyn i förhandlingsprocessen kring handelsavtal, detta är inte minst viktigt så att förslagen till avtalstexter kan granskas av många och det på ett tidigt stadium kan påtalas vilka konsekvenser dessa avtal skulle kunna få. Därmed skulle negativa konsekvenser så långt som möjligt kunna undvikas. I detta perspektiv är det också viktigt att oberoende granskare gör gedigna konsekvensanalyser av avtalstexterna innan de antas. I linje med detta delar jag uppfattningen, som kommer till uttryck i den senast nämnda motionen, att det är viktigt att göra en strategisk miljökonsekvensanalys av CETA och TTIP. Inom EU finns det krav på att strategiska miljökonsekvensbedömningar ska göras vid större investeringsprojekt för att

avgöra om förändringen är bättre eller sämre för miljön än t.ex. ett noll-alternativ, eller svara på frågan om varför andra möjliga lösningar inte är lämpligare än den valda lösningen.

När det gäller de s.k. SIA-rapporterna som kommissionen låter ta fram vill jag avslutningsvis anföra följande. Jag välkomnar dessa rapporter som kan ge viktig information under förhandlingsprocessen, och det är särskilt viktigt att dessa genomförs av externa, oberoende konsulter. Samtidigt konstaterar jag att det inte genomförs några konsekvensanalyser inom ramen för SIA av de färdigförhandlade avtalstexterna. Den slutliga SIA-rapporten av CETA-avtalet publicerades t.ex. i juni 2011, dvs. mer än två år före det att parterna nådde en principöverenskommelse. Dessa ger således inte ett tillräckligt bra och lättillgängligt beslutsunderlag för de beslutsfattare som sedan ska ta ställning till de färdigförhandlade avtalet.

Därmed tillstyrker jag motionerna 2015/16:194 (V) i den berörda delen och 2015/16:1707 (MP).

8. Tjänstehandel, punkt 5 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5 och
2015/16:374 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag och Vänsterpartiet är starkt kritiska till de förhandlingar som pågår om ett internationellt avtal om handel med tjänster, det s.k. TISA-avtalet (Trade in Services Agreement). Syftet med TISA-avtalet är att minska regleringen och öka privatiseringen av handel med tjänster, dvs. att stärka de globala storföretagens kontroll över offentliga tjänster och hindra de nationella regeringarnas möjligheter att reglera dessa. De följder som ett eventuellt avtal kan komma att få för Sverige, EU och omvärlden väcker en stor oro, inte bara hos mig och mitt parti, utan även bland medborgare, fackföreningar och andra sociala rörelser. En oro som bl.a. handlar om de offentliga tjänsternas framtid och regleringen av finanstjänster.

Målet är att avtalet ska omfatta så många tjänsteområden som möjligt, och förhandlingarna omfattar i stort sett alla tjänstesektorer inklusive sådana offentliga tjänster som sjukvård, utbildning, vatten- och energiförsörjning

m.m. Endast flygtransporter och tjänster i statlig verksamhet som polis, militär, domstolar och övrig myndighetsutövning är undantagna.

I utkastet till avtalet ingår vidare den s.k. ratchetklausulen som innebär att tjänster som en gång har privatiseras inte på nytt kan regleras eller göras offentliga igen. De avtalstexter som förhandlas innehåller även ett investeringsskydd i likhet med övriga internationella handelsavtal, vilket gör det möjligt för företag att stämna stater för utebliven vinst. Om TISA-avtalet blir verklighet kommer det att öka de globala storföretagens kontroll över offentliga tjänster och hindra de nationella regeringarnas möjlighet till reglering och gemensamt ägande. Avtalet väntas även minska regeringarnas möjligheter att verka för bl.a. sociala, ekonomiska och miljörelaterade mål.

Jag och Vänsterpartiet är vidare starkt kritiska till att förhandlingarna sker under stort hemlighetsmakeri och vid sidan om de multilaterala WTO-förhandlingarna. TISA-förhandlingarna inleddes 2012 genom hemliga och inofficiella samtal mellan 20 medlemmar i WTO. Förhandlingarna har präglats av stor tysthet och sekretess, och en läcka via Wikileaks avslöjade att utkastet till TISA-avtalet ska hållas hemliga inte bara under de pågående förhandlingarna utan även fem år efter att avtalet har undertecknats. I takt med en växande kritik från medborgare, fackföreningar och andra sociala rörelser har kommissionen offentliggjort information om avtalet, däribland kommissionens förslag till innehåll. Bristen på insyn i förhandlingarna är dock fortfarande betydande. Även om förhandlingarna i dag omfattar ett femtiotal länder som tillsammans står för närmare 70 procent av all handel med tjänster i världen stänger de ute flera stora snabbt växande tillväxtmarknader som t.ex. Brasilien, Kina, Indien och Sydafrika. Avtalet kan därmed leda till en fortsatt obalans i världen mellan rika stater i nord och fattigare stater i syd.

I likhet med vad som föreslås i motion 2015/16:194 (V) anser jag att riksdagen mot bakgrund av de stora negativa konsekvenser som TISA-avtalet kan innebära ska uppmana regeringen att verka för att EU lämnar TISA-förhandlingarna.

Riksdagen bör vidare uppmana regeringen att parallellt verka för att vatten och sanitet exkluderas från alla pågående förhandlingar om nya internationella handelsavtal, i enlighet med det som förordas i motion 2015/16:374 (V). Detta gäller även TISA-avtalet även om jag i grunden är negativ till helheten i detta avtal och i första hand anser att EU bör lämna dessa förhandlingar.

Som påpekas i den sistnämnda motionen är vatten en mänsklig rättighet och inte en handelsvara, varken på nationell eller internationell nivå. Detta avspeglas dock dessvärre inte i de internationella samtalen om handel. Förhandlingar om handelsavtal har i allt högre utsträckning kommit att fokusera på handel med tjänster, offentlig upphandling och samhällsservice, däribland vatten och sanitet.

I mer än tolv år har EU förhandlat om de s.k. EPA-avtalen, dvs. ekonomiska partnerskapsavtal med länderna i Afrika, Västindien och Stillahavsområdet (AVS-länderna). EU har satt hård press på AVS-länderna att acceptera framtida EPA-avtal, som inkluderar de s.k. Singaporefrågorna som rör

utländska investeringar, offentlig upphandling och konkurrenspolicy. Som jag tidigare nämnt ingår även vattenförsörjning och sanitet i TISA-förhandlingarna. Jag och Vänsterpartiet anser att varje enskilt land måste ha makten över sina system för vatten- och sanitetstjänster. Vatten och sanitet är grundläggande samhällstjänster som är direkt olämpliga att underställa internationella handelsavtal.

Riksdagen bör, med utgångspunkt i det jag har sagt, bifalla motionerna 2015/16:194 (V) och 2015/16:374 (V) i här aktuella delar, varför dessa tillstyrks.

9. Miljöteknik och TRIPS-avtalet, punkt 6 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:187 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 12.

Ställningstagande

Utvecklingsländerna behöver få tillgång till modern miljöteknik för att de ska kunna bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas. I likhet med vad som sägs i motion 2015/16:187 (V) anser jag att tekniköverföringen skulle gynnas genom en förändrad patentlagstiftning. Innovationerna inom förnybar teknik, jordbruk och datamodulering i syfte att förutsäga väder osv. finns ofta koncentrerade hos företag i den rika världen. När utvecklingsländerna i dag vill utveckla tekniker för förnybar energi och hållbar livsstil, t.ex. genom att bygga ut vindkraften, måste de antingen betala dyra patentlicenser eller använda gammal teknik där patenträtten gått ut. Utvecklingsländerna har i dag helt enkelt inte råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken och tvingas därför ofta till det senare alternativet. Jag anser därför att riksdagen, genom att bifalla den nämnda motionen i den berörda delen, ska uppmana regeringen att i internationella klimatförhandlingar verka för att grön teknik som bekämpar klimatförändringarna bör ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner har fått.

Jag noterar att framsteg har gjorts inom ramen för klimatförhandlingarna i Paris. Dessa framsteg är viktiga men enligt min uppfattning är de otillräckliga för att lösa problemet med en ineffektiv och dyr tekniköverföring till fattiga länder. Avtalstexten nämner inget om att undanröja det mest centrala hindret för tekniköverföringen, dvs. patent och immaterialrätt. I stället förlitar parterna sig endast på goda intentioner och teknikcentret i Köpenhamn. Det håller inte.

När det gäller finansiering finns det ingen konkret siffra angiven i själva avtalstexten och de 100 miljarder dollar per år som nämns i den inledande texten till avtalet är därmed inte folkrättsligt bindande.

Därmed tillstyrker jag motion 2015/16:187 (V) i den berörda delen.

10. Handel med sälprodukter, punkt 7 (M, SD)

av Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Josef Fransson (SD), Ulf Berg (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:2600 av Ulf Berg m.fl. (M) yrkande 11.

Ställningstagande

Säljakt har bedrivits i Sverige sedan urminnes tider och pågår fortfarande i dag. Dagens jakt är begränsad och inriktad på att hålla nere sälarnas skador på fisket, s.k. skydds jakt. En viktig del av jakten är tillvaratagandet av sälen. Kött, späck och skinn är de delar som främst tas till vara och används för eget bruk eller saluföring. Tillvaratagandet är en del i det hållbara nyttjandet och det har även genomförts EU-finansierade projekt för att ytterligare utveckla tillvaratagandet. År 2008 infördes ett förbud mot handel med sälprodukter men genom ett undantag kunde handeln fortsätta i Sverige. Som framgår i betänkandet antogs en ny förordning i EU på området i oktober 2015. I förordningen har EU:s förbud mot handel med sälprodukter anpassats till WTO:s regler, och det tidigare undantaget för sälprodukter som härrör från jakt som bedrivs för hållbar förvaltning av marina resurser har därmed strukits.

I liket med vad som uttrycks i motion 2015/16:2600 (M) anser vi att det här innebär ett etiskt problem eftersom jakten på säl kommer att fortsätta, men saluföringen förbjudas. Därmed blir det även ett problem att nyttja de sälar som jagas. Liksom motionärerna menar vi att jakten behövs för att skydda fisket och att det därmed även behövs fortsatta möjligheter till handel. I förordningen konstateras att det borttagna undantaget kan skapa problem i vissa medlemsstater och att detta bör beaktas vid framtida utvärderingar. Riksdagen bör därför uppmana regeringen att ta fram en strategi för hur den har tänkt att agera för att säkerställa att handeln med sälprodukter är tillåten även i framtiden.

Därmed tillstyrker vi den nämnda motionen i den här aktuella delen.

11. Främjande av EU:s inre marknad, punkt 8 (M, C, L, KD)

av Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Ulf Berg (M), Helena Lindahl (C), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Penilla Gunther (KD) och Maria Weimer (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:2261 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1,
2015/16:2368 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 8 och
2015/16:2449 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

EU är världens största integrerade marknad. Den ökade rörlighet för varor, tjänster, människor och kapital som EU möjliggjort har bidragit till tillväxt och jobbskapande, inte minst i Sverige. EU och dess medlemsländer står dock inför stora utmaningar. Många medlemsländer brottas med svaga statsfinanser, hög arbetslöshet och låg tillväxt. Dessa länder behöver ta krafttag för att sanera sina offentliga finanser och reformera såväl sina arbetsmarknader som sin byråkrati. Enskilda medlemsstater som fortsätter att bryta mot gemensamma ramverk undergräver förtroendet för EU. Alla medlemsstater, inklusive Grekland, måste fullgöra sina åtaganden i enlighet med tillväxt- och stabilitetspakten och i förekommande fall gentemot internationella långivare.

För att säkerställa unionens långsiktiga överlevnad anser vi i linje med de här aktuella motionerna att det krävs mer av det som en gång gjorde medlemsländerna framgångsrika – handel och öppenhet. Nationsgränserna betyder allt mindre, och internationellt samarbete är avgörande för möjligheten att skapa en god miljö för tillväxt och entreprenörskap.

Vi har i ett tidigare ställningstagande framhållit vikten av internationell handel och frihandelsavtal. Sveriges och Europas fortsatta ekonomiska utveckling och välfärd är emellertid också i högsta grad beroende av hur EU:s inre marknad utvecklas. Den inre marknaden och den ekonomiska integrationen utgör på flera sätt grunden och startpunkten för EU-samarbetet. En av EU:s största förtjänster är att utbyte av varor och tjänster inom Europa befriats från många handelshinder. EU måste därför parallellt med ett arbete för att öppna upp sig mer mot omvärlden och verka för fler frihandelsavtal också arbeta med att utveckla och öppna upp den inre marknaden ytterligare. Detta gäller särskilt inrättandet av en digital inre marknad, med starkt nätneutralitet. Den stora potentialen som finns i e-handeln måste tas till vara. För att den inre

marknaden ska utvecklas anser vi vidare att tjänstedirektivet bör breddas och omfatta ökad rörlighet inom flera sektorer.

Sammantaget anser vi att riksdagen bör uppmana regeringen att verka med den inriktning som vi har anfört ovan och riksdagen bör därför bifalla motionerna 2015/16:2261 (FP), 2015/16:2368 (C) och 2015/16:2449 (M) i de aktuella delarna.

12. Exportförbudet för snus, punkt 9 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2853 av Johan Nissinen m.fl. (SD) och
bifaller delvis motionerna
2015/16:533 av Erik Andersson (M) och
2015/16:953 av Jesper Skalberg Karlsson och Erik Bengtzboe (båda M).

Ställningstagande

EU:s förbud mot handel med svenskt snus är enligt vår uppfattning oförenligt med de principer som handelsunionen bygger på. När en produkt av viss nationell särart straffas ut från den inre marknaden menar vi att det är särskilt angeläget att principen om varors fria rörlighet inom unionen värnas och lyfts fram av en frihandelsvänlig nation som Sverige. Det finns inte några övertygande argument för att upprätthålla exportförbudet av handelspolitiska skäl, tvärtom är argumenten för att öppna EU:s gränser för snuset långt mycket tyngre än de eventuella hälsorisker för konsumenten som kan anses vetenskapligt belagda. Men även detta blir ovidkommande så länge handeln med cigaretter, där det finns långtgående och konstaterade hälsorisker, är fullt tillåten utan några som helst handelshinder.

Förbudet mot att exportera svenskt snus inom EU är också förenat med betydande samhällsekonomiska kostnader. Enligt beräkningar som gjorts av Handels utredningsinstitut på uppdrag av Svensk Handel uppgår de historiska ekonomiska konsekvenserna av snusexportförbudet till 3 miljarder kronor per år i förlorade exportintäkter, eller totalt 30 miljarder kronor sedan 1995. Ett slopat förbud skulle enligt rapporten kunna lyfta Sveriges livsmedelsexport till EU med 10 procent. En fördubbling av snusproduktionen i Sverige skulle dessutom innebära en fördubbling i sysselsättningen och en fördubbling av

skatteintäkterna inom den svenska snusindustrin, vilket enligt Handelsnätets utredningsinstitutets beräkningar handlar om runt tusen arbetstillfällen och 1 miljard kronor i skatteintäkter.

Så länge det är tillåtet att tillverka och sälja svenskt snus till myndiga personer i Sverige anser vi att det bör vara riksdagens uppfattning och mål att samma förutsättningar ska gälla inom hela EU. Principiellt anser vi att det därmed finns anledning för riksdagen att återkommande påminna både regeringen och kommissionen om att Sverige inte accepterar de skäl som anges för förbudet. Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att EU:s förbud mot handeln med svenskt snus är oförenligt med de principer som handelsunionen bygger på och att det är angeläget att regeringen tydliggör riksdagens ståndpunkt att avskaffa detta långgående handelshinder för kommissionen och övriga medlemsstater, samt uppmanar regeringen att verka för att avskaffa EU:s totalförbud mot export av svenskt snus.

Det vi här har anfört överensstämmer med det som sägs i motion 2015/16:2853 (SD), vilken därmed tillstyrks. I den mån motionerna 2015/16:533 (M) och 2015/16:953 (M) överensstämmer med detta kan de anses tillgodosedda och riksdagen bör därmed bifalla dessa.

13. Metall- och skrothandel, punkt 10 (SD)

av Josef Fransson (SD) och Mattias Bäckström Johansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2015/16:771 av Krister Hammarbergh (M) yrkandena 1 och 2 samt
2015/16:2852 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
bifaller delvis motion
2015/16:917 av Rickard Nordin (C) och
avslår motion
2015/16:771 av Krister Hammarbergh (M) yrkande 3.

Ställningstagande

I likhet med vad som sägs i motion 2015/16:2852 (SD) kan vi konstatera att stöldbarna av framför allt koppar har ökat i takt med att metallpriserna har stigit. Problemet med metallstölder drabbar allt från småföretag till kyrkor och tågtrafiken. Detta leder inte bara till ekonomiska kostnader utan även till att Sveriges kulturarv utarmas och att kyrkogårdar skändas. Dessutom är en allvarlig konsekvens att säkerheten för tågen hotas då t.ex. signal- och jordkablar klipps av, vilket förutom att pendlare blir försenade skadar den

inhemska industrin till följd av bl.a. sena leveranser. Detta kan orsaka enorma kostnader för samhället, och det är därför egalt om stölderna sker av lokala småtjuvar eller om det sker genom en organiserad brottslighet. För oss och övriga sverigedemokrater är det viktigt att få till stånd åtgärder som hindrar oseriös handel med metall. I det sammanhanget anser vi att spårbarhet är viktigt, då det bör vara möjligt att se vilka metaller som har lämnats in, kostnaden för dessa och vem som lämnade in dem. I enlighet med vad som föreslås i den nämnda motionen anser vi därför att riksdagen bör uppmana regeringen att återkomma med ett förslag om dels ett kontantförbud inom skrothandelsbranschen, dels att återinföra tillståndskravet för handel med skrot.

Därmed tillstyrks den berörda motionen. I den mån det vi har anfört här överensstämmer med övriga här aktuella motioner tillstyrks även de. Riksdagen bör därmed bifalla motion 2015/16:2852 (SD) och motion 2015/16:771 (M) yrkandena 1 och 2 samt delvis bifalla motion 2015/16:917 (C). Motion 2015/16:771 (M) avstyrks i övriga delar.

Särskilda yttranden

Främjande av internationell handel, punkt 1 (V)

Birger Lahti (V) anför:

Jag har i det föregående ställt mig bakom utskottets ställningstagande om att avstyrka de här aktuella motionsyrkandena, bl.a. genom att konstatera att regeringen redan verkar i linje med det som efterfrågas i motionerna. Som framgår i detta betänkande finns det dock frågor där jag inte delar regeringens syn på inriktningen för den internationella handelspolitiken, vilket jag också utvecklar i mina övriga ställningstaganden i detta betänkande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:187 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i internationella klimatförhandlingar och andra forum bör verka för att grön teknik som begränsar klimatförändringarna bör ges samma undantag inom TRIPS-avtalet som livsbesparande mediciner och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:194 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att handelsavtal som förhandlats med stater med fungerande juridiska system inte ska innehålla ISDS-klausuler och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU lämnar TTIP-förhandlingarna, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU lämnar TiSA-förhandlingarna, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att alla förhandlingar om handelsavtal präglas av stor öppenhet och dialog med medborgare, folkrörelser, forskare och folkvalda politiker och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att staters rätt att lagstifta och reglera alltid ska gå före uppgörelser i handelsavtal och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:268 av Caroline Szyber (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU ska ingå ett bilateralt investeringsavtal med Taiwan och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:374 av Hans Linde m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige måste verka för att vatten och sanitet exkluderas från alla pågående förhandlingar om nya internationella handelsavtal och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:533 av Erik Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör agera för att avskaffa EU:s förbud mot export och försäljning av snus och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:771 av Krister Hammarbergh (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett särskilt tillstånd – s.k. certifiering – för att handla med metallskrot och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett förbud mot kontanthantering vid uppköp av metallskrot och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en skyldighet att föra bok över inköp även för annan metallhandel än guld och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:772 av Krister Hammarbergh (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av existerande gränshinder för näringslivet mellan Sverige och Finland och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:899 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för minskade tullar på import av biomassa och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:917 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att likställa skrothandel med handeln med ädla metaller och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:953 av Jesper Skalberg Karlsson och Erik Bengtzboe (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att avskaffa Europeiska unionens totalförbud mot export av svenskt snus och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1189 av Lars Hjulmered m.fl. (M, C, FP, KD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska fortsätta att stå upp för frihandel, fortsätta riva handelshinder och samtidigt värna konsumentskydd och miljö och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara pådrivande för ett ambitiöst transatlantiskt handels- och investeringsavtal (TTIP) mellan EU och USA och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1317 av Jimmy Ståhl (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det enbart får säljas säkra alkomätare och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1707 av Carl Schlyter (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en strategisk miljökonsekvensanalys av CETA och TTIP och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1963 av Fredrik Christensson och Daniel Bäckström (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska gränshinder för näringslivet mellan Sverige och Norge och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2261 av Jan Björklund m.fl. (FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för fler jobb och högre tillväxt inom EU och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2368 av Anders W Jonsson m.fl. (C):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Europa bör ges större förutsättningar att skapa fler jobb och ökad tillväxt genom att EU ingår fler frihandelsavtal, skapar en gemensam digital inre marknad samt värnar den ekonomiska stabiliteten i unionen för att därigenom möjliggöra för fler investeringar, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2449 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara en aktiv röst i världen och WTO som driver på fler och mer omfattande globala frihandelsavtal och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att motverka protektionism och vara en tydlig röst för global frihandel och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att EU:s tjänstedirektiv breddas i syfte att utveckla den inre marknaden och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2451 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om handelspolitik och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2600 av Ulf Berg m.fl. (M):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för fortsatt handel med sälprodukter och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2601 av Ulf Berg m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att ett grönt frihandelsavtal inrättas och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2603 av Ulf Berg m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för fler handelsavtal med tredjeland och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2752 av Hanna Wigh (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en särskild importtariff för animaliska produkter som lever upp till minimikraven i svensk djurhållning och slakt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en importtariff av animaliska produkter som ej lever upp till minimikraven i svensk djurhållning och slakt och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2849 av Johan Nissinen m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för icke snedvridande konkurrensregler nationellt och globalt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en öppen och fri handel samt motverka protektionism och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en tvistlösningsklausul av ren Naftamodell är något som Sverige inte ska ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handelsavtal bör innefatta djuretik, CSR och miljöaspekter där prioriteringen ligger i ett minskat koldioxidläckage, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att EU ska avskaffa exportbidraget som är direkt skadligt för utvecklingsländerna och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handelsavtal i första hand ska prioritera en real tillväxt gällande den svenska industrin och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2852 av Josef Fransson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra tillståndskravet för handel med metallskrot och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett kontantförbud vid hantering av handel med metallskrot och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2853 av Johan Nissinen m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att avskaffa Europeiska unionens totalförbud mot export av svenskt snus och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2971 av Karin Enström m.fl. (M):

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen i avsnitt 5.2 Frihandel och tillkännager detta för regeringen.